

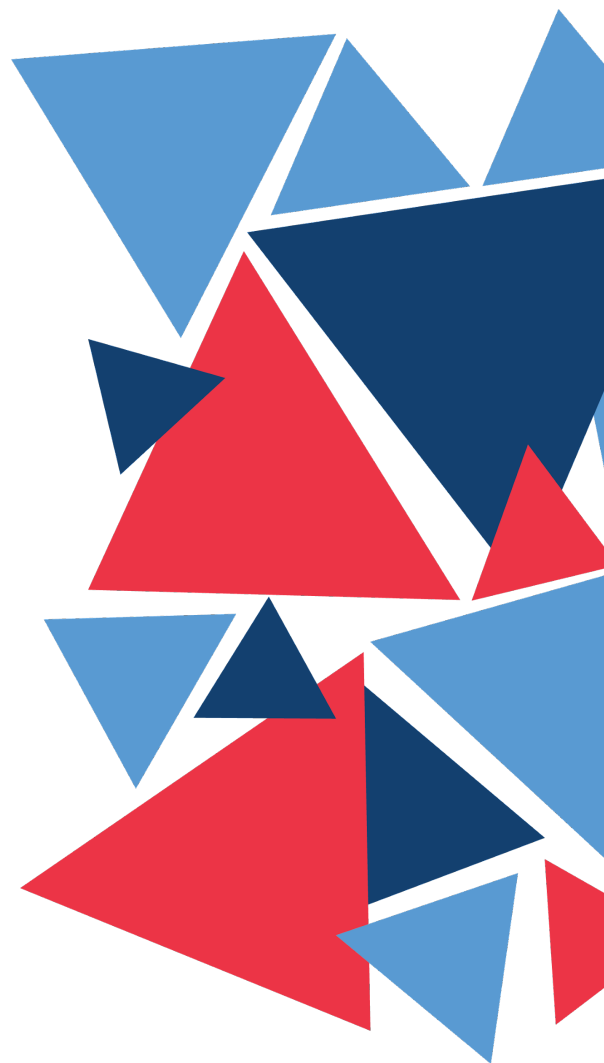
Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Průběžná zpráva

Analýzy nákladů a přínosů u vybraných sociálně inovačních projektů –
Cochemský model v ČR

České priority

Předložená průběžná zpráva představuje dosavadní postup práce na veřejné zakázce s názvem “Analýzy nákladů a přínosů u vybraných sociálně inovačních projektů”, jejíž dílčí část se zaměřuje na projekt Cochemský model v ČR. Zadavatelem této veřejné zakázky je Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), Sekce evropských fondů a mezinárodní spolupráce, Oddělení evaluací (číslo smlouvy: SML/2021/00475).

Úvodní část průběžné zprávy, která se věnuje technickým aspektům zakázky, zahrnuje konkretizovaný [plánovaný harmonogram realizace](#) zakázky na následující měsíce, popis [strategie získávání dalších relevantních dat](#) (mezi které patří jak sekundární, tak i primární data) a také [analýzu hlavních omezení a rizik](#) spojených s vypracováním zakázky. Průběžná zpráva dále obsahuje [aktuální stav zpracování analýzy](#) Cochemského modelu, kde jsou představeny výsledky práce na 1. fázi projektu ([identifikace ideální struktury CBA](#), [analýza metodologie výpočtů a dostupnosti dat](#) a [analýza nákladů intervence](#)) včetně zodpovězení výzkumných otázek, které se týkají [realizovatelnosti CBA a dostupnosti dat](#) a [zhodnocení rizik](#).

Verze “1.0”

Květen 2022

Kontakt: Michal Paulus, České priority, michal@ceskepriority.cz

Obsah

1 Technické aspekty zakázky	4
1.1 Cíle zakázky	4
1.2 Plánovaný harmonogram realizace	5
1.3 Strategie získávání dat	5
1.4 Analýza hlavních omezení a rizik	6
2 Analýza stávající evaluační zprávy a možnosti jejího prohloubení	7
2.1 Identifikace ideální struktury CBA	7
2.1.1 Struktura ideální CBA: Přínosy	8
2.1.2 Struktura ideální CBA: Náklady	15
2.2 Analýza výpočtu dopadů a dostupnosti dat	15
2.2.1 Dopad snížení negativní zátěže dětí	18
2.2.2 Dopady snížení počtu druhonávrhů a snížení počtu napadnutých návrhů	24
2.2.3 Dopad na snížení nákladů na opatrovnické řízení a snížení počtu žádostí o intervenci OSPOD	25
2.2.4 Celkové hodnocení	25
2.3 Analýza nákladů intervence	26
2.3.1 Specifické náklady ESF	27
2.3.2 Specifické náklady inovačního projektu	28
2.3.3 Náklady pro výpočet CBA	29
2.3.4 Členění nákladů podle ideální CBA	29
2.4 Shrnutí dosavadních závěrů a zodpovězení výzkumných otázek	30
2.4.1 Realizovatelnost CBA a dostupnost dat	30
2.4.2 Zhodnocení rizik	30
3 Výpočet CBA	32
3.1 Výpočet přínosů a nákladů intervence	32
3.2 Analýza nákladové struktury projektu	32
3.3 Škálování intervence	32
4 Praktický manuál pro zajištění předpokladů realizace CBA a škálování sociálně-inovačních projektů	33
4.1 Analýza dalšího souboru sociálně-inovačních projektů	33
4.2 Vypracování Praktického manuálu pro zajištění předpokladů realizace CBA a škálování sociálně-inovačních projektů	33
Použitá literatura	35

1 Technické aspekty zakázky

1.1 Cíle zakázky

Veřejná zakázka má dva hlavní cíle. Tím **prvním** je analýza toho, zda je možné u Cochemského modelu při daných podmínkách realizovat Analýzu přínosů a nákladů (CBA). **Druhým** cílem je výpočet CBA Cochemského modelu týmem Českých priorit v případě, že se CBA u tohoto projektu ukáže jako proveditelná. Zaměření veřejné zakázky lze shrnout i pomocí konkrétních výzkumných cílů:

Výzkumný cíl 1: Zhodnocení proveditelnosti Analýzy nákladů a přínosů v rámci vybraného inovačního projektu Operačního programu Zaměstnanost (konkrétně projekt Cochemský model v ČR) a identifikace rizik dané analýzy, spolu s identifikací limitů Analýzy nákladů a přínosů u vybraného inovačního projektu.

- Dílčí výzkumná otázka 1.1.: Je možné u vybraného inovačního projektu (vzhledem k povaze projektu a jeho nastavení) realizovat Analýzu nákladů a přínosů v plném rozsahu (a naplnit všechny aspekty této analýzy)?
- Dílčí výzkumná otázka 1.2.: Jsou dostupná data pro realizaci Analýzy nákladů a přínosů u vybraného projektu dostačující? Pokud ne, jaký typ dat by bylo vhodné získat?
- Dílčí výzkumná otázka 1.3.: Jaká jsou identifikovaná rizika Analýzy nákladů a přínosů u vybraného inovačního projektu a jakým způsobem lze tato rizika minimalizovat?
- Dílčí výzkumná otázka 1.4.: Jaké jsou identifikované limity Analýzy nákladů a přínosů u vybraného inovačního projektu?

Výzkumný cíl 2: Identifikovat a vyhodnotit společenské náklady a přínosy projektu Cochemský model v ČR a zhodnotit, zda převažují výnosy (monetizovatelné výstupy a nepeněžní výsledky) dané služby nad náklady.

- Dílčí výzkumná otázka 2.1.: Převažují výnosy (monetizovatelné výstupy a nepeněžní výsledky) projektu/inovace nad ekonomickými náklady spjatými s realizací projektu/inovace?
- Dílčí výzkumná otázka 2.2.: Došlo u sledovaného projektu/inovace k identifikaci neočekávaných či excesivních nákladů?
- Dílčí výzkumná otázka 2.3.: Převažovaly by výnosy nad náklady i v případě dalšího šíření projektu/inovace, případně u realizace projektů/inovací typově podobných?

Vedle těchto cílů bude navíc vytvořen **“Praktický manuál pro zajištění předpokladů realizace CBA a škálování sociálně-inovačních projektů”**, který bude syntetizovat získané zkušenosti z tohoto projektu a formulovat doporučení pro zadavatele (MPSV).

1.2 Plánovaný harmonogram realizace

Tabulka č. 1: Plánovaný harmonogram realizace

Hlavní fáze realizace zakázky	Číslo kapitoly	Jednotlivé kroky realizace zakázky	Předpokládaný termín splnění
Analýza stávající evaluační zprávy a možnosti jejího prohloubení	2.1	Identifikace ideální struktury CBA na základě extenzivní rešerše literatury, která se zaměří i na další dopady, které není možné kvantifikovat na základě dat z projektu.	1. 3. 2022
	2.2	Analýza metodologie výpočtů a dostupnosti dat	10. 4. 2022
	2.3	Analýza nákladů intervence	10. 4. 2022
	2.4.1	Syntéza výsledků z předchozích kroků, zhodnocení rozsahu a spolehlivosti sady dopadů, které je možné kvantifikovat. Formulace odpovědí na výzkumné otázky 1.1 a 1.2.	28. 4. 2022
	2.4.2	Zhodnocení rizik s ohledem na dostupnost a validitu vstupů. Formulace odpovědí na výzkumné otázky 1.3 a 1.4. Příprava Průběžné zprávy. Domluvení termínu aktualizací schůzky.	28. 4. 2022
Výpočet CBA	3.1	Kvantifikace identifikovaných dopadů. Formulace odpovědi na výzkumnou otázku 2.1.	1. 6. 2022
	3.2	Kritická reflexe nákladové struktury projektu. Formulace odpovědi na výzkumnou otázku 2.2.	1. 6. 2022
	3.3	Odhad vztahu mezi čistými přínosy realizované intervence a čistými přínosy stejné intervence rozšířené plošně. Formulace odpovědi na výzkumnou otázku 2.3.	10. 6. 2022
Praktický manuál	4.1	Seznámení se a studium vzorku předchozích sociálně-inovačních projektů.	10. 6. 2022
	4.2	Příprava Praktického manuálu. Příprava Závěrečné zprávy.	27. 6. 2022

1.3 Strategie získávání dat

Naše současné porozumění situace u Cochemském modelu je, že evaluace byla zpracována se snahou o maximální kvantifikaci dopadů na základě dat z experimentu, avšak bez ambice provedení monetizace nákladů a přínosů (CBA). Evaluační zpráva (Květoň & Fanta, 2020A) sice využívá dostupná data, ale naráží na zásadní limity, které jsou dány designem samotného

experimentu, v rámci kterého byly měřeny pouze technické aspekty soudního řízení (např. jeho délka). Klíčový dopad celé intervence (prospívání dětí) bohužel nebyl experimentem vůbec měřen. Potenciál dosběru dat pro identifikované dopady se jeví proto jako velmi omezený. Analýza dalších dopadů proto do velké míry staví pouze na odborné literatuře, která ale může podat poznatky s pouze omezenou přenositelností.

V původním projektu evaluace byly identifikovány další dopady, které ale nebyly v evaluační zprávě spočteny (např. dlouhodobé dopady na děti). Vzhledem k absenci longitudinálních studií tyto dopady nelze měřit přímo. Ze zahraniční literatury však vyplývá, že tyto klíčové dopady intervence lze sledovat nepřímo, a to pomocí strukturovaných dotazníků. Ty ale během experimentu také nebyly použity. Dá se tedy očekávat, že výzkumné otázky zejména ve výzkumném cíli 2 půjdou realizovat jen omezeně.

V rámci námi provedené CBA plánujeme popsat i klíčové dopady, u kterých nebude provedena monetizace, což je v souladu se stanovenou Analýzou společenských nákladů a společenských přínosů. Rozsah jejich popisu bude adekvátní významu daných dopadů.

1.4 Analýza hlavních omezení a rizik

Dle dosavadních poznatků jsme identifikovali následující rizika a omezení v souvislosti s plněním zakázky, která ve svém výsledku zamezují provedení CBA adekvátní kvality:

- **Design experimentu, neumožňující měření klíčových dopadů intervence.** Veškerá dostupná data se zaměřují pouze na technické aspekty soudního řízení (např. jeho délka), které jsou z pohledu cílů intervence pouze dílčími dopady, přičemž je opomíjena hlavní oblast dopadů, tj. ty na dítě.
- **Nemožnost dosběru primárních dat.** Vzhledem k tomu, že evaluační zpráva již maximálně využívá dostupná primární data, zaměříme se na doplnění chybějících odhadů dopadů z odborné literatury anebo na využití nových dostupných dosběrů dat z evaluace.
- **Nízký počet (či absence) provedených CBA na podobné typy projektů.** Z dosavadní rešerše literatury vyplývá, že monetizace nákladů a přínosů u podobných typů projektů anebo alespoň dopadová studie byla provedena pouze v malém počtu případů. Tento fakt bude mít vliv na konstrukci ideální podoby CBA; bude tedy muset být opřena o rozhovory s experty v dané oblasti (s cílem identifikovat další možné měřitelné faktory pro CBA) a ne jen o odbornou literaturu.
- **Specifičnost vybraných projektů** pro plnění zakázky, která bude omezovat zobecnitelnost doporučení vypracovaných v poslední fázi ("[Praktický manuál](#)").

2 Analýza stávající evaluační zprávy a možnosti jejího prohloubení

Strategie zpracování analýzy Cochemského modelu je rozdělena do tří fází. V [první fázi](#) byla analyzována současná evaluační zpráva (Květoň & Fanta, 2020A) z hlediska ideální struktury CBA pro podobný typ projektu a byly zodpovězeny výzkumné otázky 1.1–1.4. V [druhé fázi](#) bude docházet k zodpovězení výzkumných otázek 2.1–2.3. Ve [třetí fázi](#) bude následně vypracován “Praktický manuál pro zajištění předpokladů realizace CBA a škálování sociálně-inovačních projektů”.

Průběžná zpráva shrnuje výsledky práce z první fáze. Ty jsou rozděleny do 4 následujících kapitol: 2.1 [Identifikace ideální struktury CBA](#)¹, 2.2 [Analýza metodologie výpočtů a dostupnosti dat](#)², 2.3 [Analýza nákladů intervence](#) a 2.4 [Shrnutí dosavadních závěrů a zodpovězení výzkumných otázek](#)³. Popisy dalších kroků ([výpočet CBA](#) a [příprava praktického manuálu](#)) byly upraveny dle dosavadních zjištění. V rámci práce na první fázi projektu bylo dále realizováno několik požadovaných výstupů zakázky: “Úvodní pracovní schůzka”, odeslání “Vstupní zprávy – návrh”, odeslání “Vstupní zprávy – finální verze” a odeslání “Průběžné zprávy – návrh”.

Dosavadní práce se opírá převážně o studium odborné literatury a rozhovory s experty. Doposud byly zorganizovány diskuze s experty nad následujícími tématy:

- Jana Barvíková (VÚPSV) – “tematická oblast dopadů rozvodů na děti, aplikace CBA”
- Martin Beneš (OS Most) – “aspekty intervence a proběhlé evaluace”
- Lenka Felcmanová (PdF UK) – “tematická oblast dopadů rozvodů na děti, aplikace CBA”
- Alice Fischerová (GovLab) – “aplikace CBA u sociálně inovačních projektů”
- Soňa Kalenda (Ostravská univerzita) – “aplikace CBA u sociálně inovačních projektů”
- Jan Klusáček (Platforma pro sociální bydlení)– “tematická oblast dopadů rozvodů na děti, aplikace CBA”
- Richard Kokeš (GovLab) – “aplikace CBA u sociálně inovačních projektů”
- Viktor Květoň (PřF UK) – “aspekty intervence a proběhlé evaluace”
- Markéta Nováková (Cochem.cz) – “aplikace CBA a aspekty intervence”
- Jana Palonciová (VÚPSV) – “tematická oblast dopadů rozvodů na děti, aplikace CBA”

2.1 Identifikace ideální struktury CBA

Ideální struktura analýzy přínosů a nákladů (CBA) po stránce zkoumaných přínosů a nákladů je pro tento typ projektů identifikována pomocí extenzivní rešerše literatury. Metoda CBA

¹ Kapitola představuje výsledky práce na krocích A a E, které České priority uvedly ve své nabídce MPSV.

² Kapitola představuje výsledky práce na krocích B, C a D, které České priority uvedly ve své nabídce MPSV.

³ Kapitola představuje výsledky práce na krocích F a G, které České priority uvedly ve své nabídce MPSV.

umožňuje vyčíslit široké spektrum dopadů dané intervence, což přináší poznání nejen o její návratnosti, ale umožní ji srovnávat i s obdobnými programy, a vyhodnocovat je tak komparativně. Pro vyčíslení dopadů ale musíme nejdříve dopady znát a to sice jak ty dopady, které ovlivní cílovou skupinu intervence, tak i dopady na celou společnost. Pro úspěšné sestavení CBA konkrétně pro Cochemský přístup tak potřebujeme detailní porozumění intervence, výčet všech zásadních přínosů i nákladů a přehled nástrojů jejich monetizace. Zásadní je i identifikace přínosů a nákladů, o kterých víme, že je nemůžeme měřit (případně jen monetizovat), ale které v hodnocení intervence nemůžou být opomenuty. Tím získáme schéma struktury ideální CBA Cochemského přístupu, které nám v dalších krocích pomůže hodnotit analýzu přínosů a nákladů současné evaluace.

Prvním úkolem je samotná specifikace opatření včetně identifikace všech hlavních dopadů. Cochemský model není standardizovaný program, ale jedná se spíše o soubor intervencí při rozvodovém řízení, které pojí zájem o prospívání dítěte. Pomocí edukace, mediace a terapie se celá řada účastníků řízení (od sociálních pracovníků, přes advokáty, až po samotné soudce) snaží celý proces zrychlit a přesvědčit obě strany k dohodě (Rogalewiczová, 2017). Nejasná definice samotné intervence umožňuje široké spektrum odstínů implementace Cochemského přístupu. Sjednocující prvek je především přesvědčení soudce, který k takovému přístupu všechny zúčastněné strany motivuje.

Pravděpodobně i z důvodu nejasné definice intervence neexistuje komplexní hodnocení nákladů a přínosů Cochemského přístupu. Existují však příbuzné intervenční programy, které se zabývají rozvodovým řízením. Pomocí poznatků z těchto programů a z jejich evaluačních zpráv tak můžeme definovat jejich náklady a přínosy a načrtnout detailnější schéma struktury ideální CBA Cochemského přístupu. Díky tomu můžeme vytvořit model ideální CBA po stránce zkoumaných přínosů a nákladů, který srovnáme se současnou evaluační zprávou (Květoň & Fanta, 2020A), a tím identifikujeme její silná a slabá místa. Jednotlivé přínosy pak navazujeme na měřitelné ukazatele, abychom je byli schopni monetizovat a u nákladů pak uvádíme postup, jak je souhrnně kvantifikovat.

2.1.1 Struktura ideální CBA: Přínosy

Současná evaluační zpráva se zaměřuje primárně na výsledky soudního řízení a dopady na jeho přímé aktéry. Opomíjí tak důvod samotné existence Cochemského přístupu, tedy blaho dítěte. Níže proto představujeme mapu naší verze ideální struktury CBA Cochemského přístupu, která je založená na evaluacích a dopadových studiích příbuzných programů. V rámci schématu nejdříve identifikujeme ty intervence, které spolu dohromady vytváří tzv. Cochemský přístup, jak je popsán v současné evaluační zprávě. Na základě evaluační a dopadové literatury příbuzných programů jsme dále identifikovali obecné dopady těchto intervencí⁴. Dále jsme na základě zkoumaných studií sestavili seznam měřitelných ukazatelů, které byly použity pro sledování

⁴ Je důležité mít na paměti, že zkoumané příbuzné programy zpravidla obsahují více než jednu intervenci. Odvozené obecné dopady se proto vztahují k celému spektru identifikovaných intervencí.

obecných dopadů. Do představeného schématu zahrnujeme i dlouhodobé dopady na dítě, které považujeme v kontextu intervence za zcela stěžejní. Vycházíme ze situace, kdy dochází k rozvodu a soud, advokáti a sociální pracovníci začínají pracovat s oběma z rodičů. Používají k tomu celou řadu nástrojů (mediace, konzultace, terapie apod.), které dohromady tvoří Cochemský přístup. Byť dopady Cochemského přístupu jako takového v literatuře popsány nejsou, tyto jednotlivé intervence ano, a díky tomu tak dokážeme sestavit spolehlivou mapu dopadů.

V rámci tvorby schématu jsme prozkoumali následující zahraniční programy zaměřené na zmírnění negativních dopadů rozvodového řízení. Tyto programy byly podkladem pro dekompozici Cochemského modelu v ČR na jednotlivé dílčí intervence. Například Novozélandský program [Children in Between](#) se zaměřuje na snižování konfliktu mezi rodiči skrz mediaci a konzultace. S Cochemským přístupem jej pojí i informování rodičů o dopadech rozvodu na dítě. Hodnocení programu se zaměřuje na chování dítěte (interakce se spolužáky, hyperaktivita, emoční vyspělost) a na subjektivní spokojenost s intervencí měřenou pomocí dotazníkového šetření. Studie se tedy nepokouší o vyhodnocení všech relevantních dopadů intervence, ale naznačuje, že dopady podobných intervencí na chování dítěte mohou být zásadní (Gillard & Seymour, 2005).

Americký program [Two Families Now](#) (Caraway et al., 2011) se zaměřuje primárně na edukaci rodičů během rozvodového (případně separačního) řízení. Přestože studie mezi zásadní dopady řadí ty na děti (a to sice na jejich vzdělání, chování v kolektivu a psychologickou kondici), v kvantitativním hodnocení se zaměřuje na znalosti rodičů a na subjektivní spokojenost s intervencí. Chování dětí hodnotí pouze skrz dotazy směřované na rodiče. Neříká nám tedy nic o dlouhodobých efektech na děti, byť je to evidentně cílem programu a dokonce jsou citovány studie, které tyto dlouhodobé efekty dokládají (Amato, 2010).

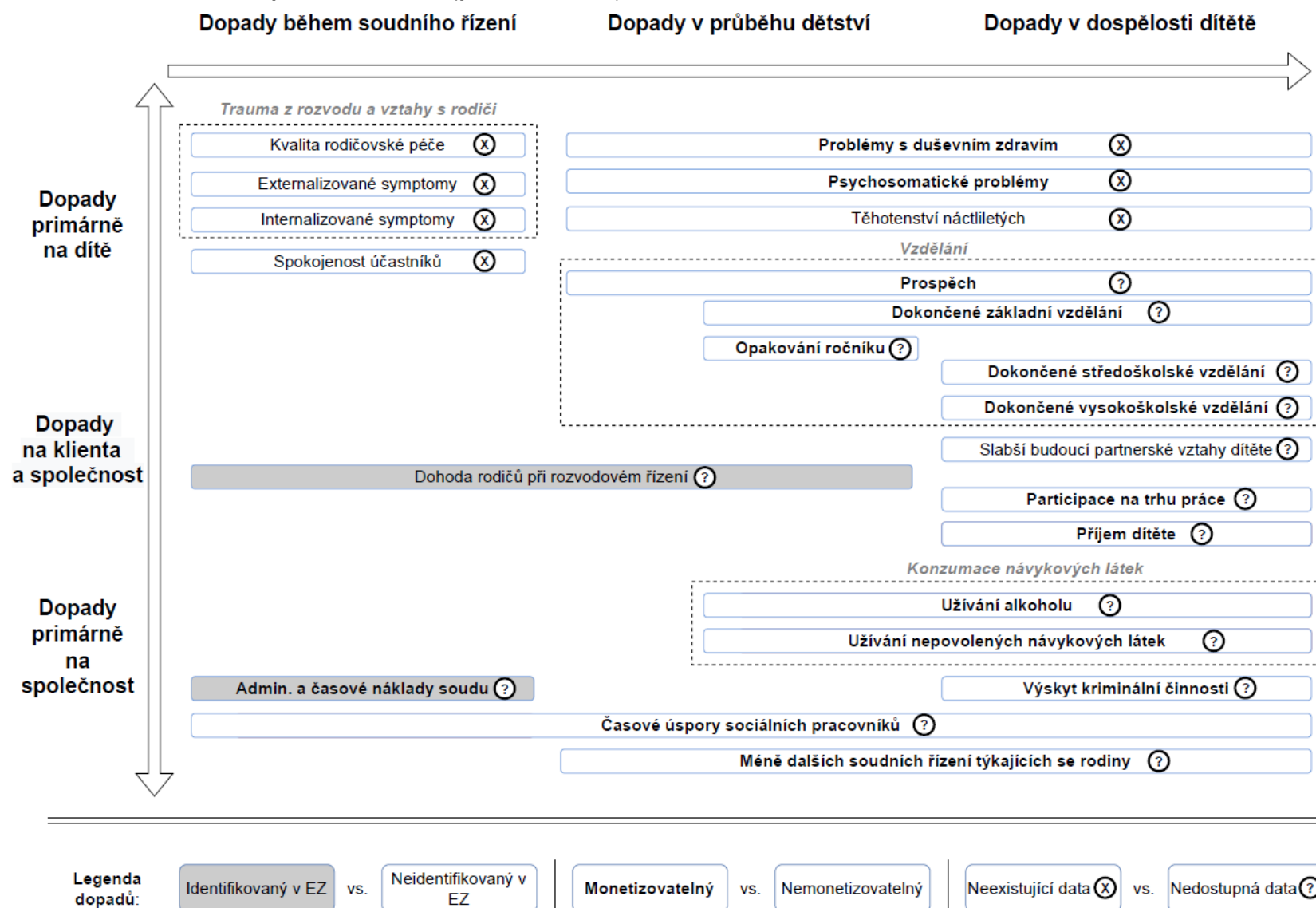
Intervence, která má nejbližší řádné analýze přínosů a nákladů, je program [New Beginnings for Children in Divorce](#). Rodiče se účastní skupinových terapií, které jsou zaměřeny na zvládnutí krizových okamžiků ve vztahu rodiče a dítěte. Zásadní výhodou pro rigorózní evaluaci tohoto programu je fakt, že následné studie sbírají data o dětech dlouhodobě a to po 6, a následně po 15 letech (Herman et al., 2015; Wolchik et al., 2002, 2013) a to včetně kontrolní skupiny, kde žádná intervence neproběhla. Díky tomu je možné hodnotit dlouhodobé dopady programu, což činí Washington State Institute for Public Policy (WSIPP). Je to také jeden z mála programů, který pečlivě jmenuje náklady intervence. Z dopadů pak sleduje mentální problémy, vztahy s rodiči, užívání návykových látek, ale i počet sexuálních partnerů. WSIPP pak tyto dopady vyčísluje pomocí sekundárních, měřitelných dopadů (Washington State Institute for Public Policy, 2019). Behaviorální dopady a dopady na duševní zdraví jsou tak například vztaženy k potřebám delšího a speciálního vzdělávání a užívání návykových látek, ke ztrátám příjmu a majetku a k nárokům na zdravotnictví.

Níže prezentujeme schéma struktury ideální CBA ([Obrázek č. 1](#)). Prvně identifikujeme obecné dopady na základě výzkumné literatury zaměřené na podobné intervence a na ně následně navážeme měřitelné ukazatele s cílem určit potenciální přínosy programu. Ve schématu také rozdělujeme mezi dopady a ukazateli, které se nachází pouze v evaluační zprávě zkoumaného projektu (šedé pozadí), těmi, které se vyskytují v literatuře (bílé pozadí), těmi, které jsou monetizovatelné (tučný font) a těmi, které monetizovatelné nejsou (obyčejný font). Aby mohl být dopad vyznačen tučně musí být daná data nutná pro výpočet alespoň v zahraničí sbírána, ale vyznačení tučně ve schématu neznamená, že jsou data již dostupná a výpočet byl proveden. Jako příklad slouží zefektivnění soudního řízení (McIntosh et al., 2008). To je podle evaluační zprávy proklamovaný přínos Cochemského přístupu, nicméně souhrnný indikátor **efektivity soudního řízení neexistuje**. Lze jej však kvantifikovat a monetizovat celou řadou dílčích komponentů, jako je například délka řízení, počet jednání a počet řízení, které končí dohodou rodičů.

Schéma rozděluje dopady horizontálně do tří oblastí dle fáze časové osy (dopady během soudního řízení, dopady v dětství a dopady v dospělosti dítěte) a vertikálně dle toho, koho se daný dopad primárně týká. Kvůli silné vzájemné provázanosti jednotlivých dopadů schéma neindikuje kauzality, dopady vyznačené na jednom řádku se ale týkají jedné oblasti a jejího vývoje v čase. Ve schématu dále rozlišujeme mezi dopady, které byly zahrnuty v evaluační zprávě vs těmi, které jsme identifikovali dodatečnou rešerší, mezi monetizovatelnými a nemonetizovatelnými dopady a mezi dopady, k jejichž kvantifikaci nejsou dostupná data a těmi, kde takový data vůbec neexistují. Zatímco například data o užívání alkoholu u dětí, které prošly Cochemskou praxí nejsou dostupná, lze si představit jejich dosběr pomocí dodatečných dotazníkových šetření (byť je takový dosběr nereálný). Kvalitu rodičovské péče odhadnutou pomocí strukturovaného psychologického dotazníku vyplněného hned po intervenci už ale dosbírat nelze - a taková data proto neexistují.

Současná evaluační zpráva neobsahuje monetizaci identifikovaných dopadů, jelikož v rámci ní nebyla provedena předběžná CBA. Evaluační zpráva však identifikuje dopady, které jsou monetizovány v odborné literatuře. Jedná se o délku řízení, počet jednání, počet dohod a finanční úspory.

Obrázek č. 1: Schéma dopadů intervence (pracovní verze)

Současná evaluační zpráva se věnuje soudnímu řízení. Další dopady ale chybí (jak ukazuje [Obrázek č. 1](#))⁵. Prvním námi dodatečně identifikovaným dopadem je prevence rizikového chování dítěte, tedy kriminální činnosti a užívání návykových látek. To je důsledkem behaviorálních změn, jimž se právě intervence Cochemského přístupu snaží předejít, a proto je častou součástí evaluací obdobných programů (Stallman & Sanders, 2014; Wolchik et al., 2013). Například WSIPP rozlišuje mezi internalizujícími a externalizujícími behaviorálními symptomy – tedy způsoby, jakým se dítě vypořádává s důsledky rozvodu rodičů. Tyto symptomy je pak schopen popsat měřitelnými ukazateli jako je kriminální chování dětí, užívání návykových látek a budoucí příjem dítěte. Vliv intervence na chování dítěte jsme pak schopni odhadnout za předpokladu podobnosti intervencí a podobnosti ostatních systému sociálních služeb i bez dosběru dodatečných dat.

Cochemský přístup akcentuje dosažení **dohody rodičů**. Samotná dohoda není spojena s typem péče o dítě. Rodičovská práva rodič neztrácí ani v při výlučné péči - a v případě dohody je může harmonicky uplatňovat i tomto případě. Dopady dohod pomocí literatury nedokážeme odhadnout, ale dohoda pravděpodobně koreluje se společnou péčí rodičů. Dopady společné péče jsou veskrze pozitivní, jak ukazuje v meta-analýze Bauserman (2002). Baude et al. (2016) odhaduje opět na základě meta-analýzy i jednotlivé dopady společné péče. Dokládá pozitivní dopady na chování dítěte, fungování v kolektivu, ale i užívání návykových látek. Steinbach (2019) však v přehledu literatury k dopadům společné péče naznačuje, že se literatura zabývá především dopady na chování dítěte a na spokojenost dětí a rodičů, ale monetizovatelné dopady se v literatuře neodhadují.

Lépe zvládnutý rozvod se také odráží v budoucím **vzdělání dítěte**. Wolchik et al. (2013) ve své studii sleduje 15 let stav dětí, jejichž rodiny prošly programem New Beginning. Ze studie vyplývá, že má intervence pozitivní vliv na výsledky dětí ve škole, konkrétně na GPA (průměr známek). Podobně Jonsson & Gähler (1997) nebo Albertini & Dronkers (2009) ukazuje, že dopady rozvodu na vzdělání jsou negativní. Vzhledem k tomu, že má intervence pozitivní dopady na behaviorální charakteristiky dítěte, je pravděpodobné, že funguje jako mitigace negativních efektů rozvodu, a jako taková má tak na vzdělání skutečně pozitivní dopad. WSIPP a podobně Vining & Weimer (2010) pak problémy ve vzdělání vztahuje k budoucím příjmům dítěte, a tak vyčísluje dané přínosy.

Subjektivním ale přitom relevantním dopadem je **spokojenost účastníků** intervence. Vzhledem k tomu, že tato data lze získat brzy po intervenci přímočarým dotazníkovým šetřením, existuje celá řada studií, které právě spokojenost rodičů ale i dalších aktérů řízení odhaduje (např. (Ballard et al., 2013; Gillard & Seymour, 2005). Podobně další studie testují úspěšnost

⁵ Evaluační zpráva dopad snížení negativní zátěže zmiňuje, ale dál s ním už nepracuje. Námi dodatečně identifikované dopady jsou tedy především zkonkretizováním a rozpracováním toho velmi obecného dopadu.

intervence pomocí rozhovorů (McIntosh et al., 2008) a vlastního hodnocení (Sandler et al., 2018). Byť je bezprostřední zpětná vazba bezpochyby důležitá pro hodnocení intervence, její použitelnost pro analýzu nákladů a výnosů je nízká.

Dopady Cochemského přístupu mohou být širší, než literatura k efektům mediace při rozvodu naznačuje. Pro získání úplného přehledu o dopadech námi sledované intervence se proto zaměříme i na proměnné, které se měří nejen v rámci evaluací podobných programů, ale i v jen částečně příbuzných studiích, které s Cochemem pojí stejná cílová skupina (děti), nebo stejný zkoumaný fenomén (rozvod). Konkrétně tedy budeme řešit primárně negativní důsledky rozvodu na děti (s implicitním předpokladem, že intervence má ambici je mitigovat) a pak dopady předškolní péče, které jsou inspirativní zejména v metodice sledování dlouhodobých efektů.

U dětí z rozvedených rodin lze sledovat nižší hodnoty emocionálních, behaviorálních, společenských indikátorů, slabší výsledky ve vzdělávání ale i horší zdravotní stav (Frisco et al., 2007; Hango & Houseknecht, 2005; Sun & Li, 2002). Negativní dopady se projevují i v dospělosti a to například v oblasti **problémů s duševním zdravím** (Amato & Sobolewski, 2001; Barrett & Turner, 2005; Teachman, 2002; Wolfinger et al., 2003). Možnosti mitigace těchto dlouhodobých efektů má tedy zásadní vliv, protože může zeslabit persistenci negativních efektů, které se jinak přenáší i na další generace. Mezi okamžité dopady pak patří fyzické i psychické zanedbávání dítěte (Asmussen et al., 2020).

Je nutné ale zmínit i jistou heterogenitu v odborné literatuře. Například Fehlberg et al. (2011) tvrdí, že zásadní pro rozvoj dítěte jsou schopnosti rodiče a jeho materiální zdroje jako například bydlení a finance. Byť autoři uznávají, že vztahy mezi rodiči a dítětem jsou pro jeho rozvoj důležité, kritizují kvantifikaci těchto vztahů například časem stráveným s jedním s rodičů. Kritiku pak autoři rozšiřují na často přijímanou tezi, že společná péče je pro dítě nejvhodnějším řešením. Nejedná se podle nich o kauzální vztah, o společnou péči mají prostě zájem lépe situovaní rodiče s větší motivací se dohodnout. Naopak pokud jeden s rozvádějících se rodičů představuje možné riziko pro bezpečí dítěte, existuje vyeskalovaný konflikt mezi rodiče, anebo je dítě velmi malé, společná péče podle autorů není vhodná.

Mezi okamžité vlivy rozvodu na děti pak patří samozřejmě **trauma s rozvodem spojené**, dopady na **vztahy mezi rodiči a dítětem**, ale i problémy se samotným věcným řešením rozvodu. Psychickou kondici dítěte i vztahy s rodiči lze postihnout strukturovaným dotazníkem brzy po intervenci. Tyto okamžité dopady mají navíc důsledky pro další rozvoj dítěte, ať už v dospívání nebo v dospělosti. Z expertních rozhovorů i vyplývá, že zásadním problémem je změna školy, která často nastává ještě před rozhodnutím soudu. Dítě tedy potenciálně musí změnit školu za krátký časový úsek hned dvakrát, což má na něj celou řadu negativních dopadů. Intervence podobné Cochemského projektu se právě těmito negativním jevům snaží předcházet. Výsledky je ale těžké hodnotit, protože se nejedná o problém homogenní a při malých sledovaných velikostech vzorků ani nijak častý, a tedy není snadno měřitelný.

Jak jsme ukázali výše, zásadní dopady Cochemského přístupu jsou pravděpodobně dlouhodobého charakteru. K jejich vyčíslení jsou zapotřebí longitudinální studie, které jsou ale v kontextu problematiky intervencí při rozvodu vzácné (výjimku tvoří projekt New Beginning), a proto inspiraci hledáme ve vyhodnocování důsledků předškolní péče. Projekty jako Perry Preschool Project nebo Carolina Abecedarian Project poskytují výzkumníkům dlouhodobě a konzistentně sbíraná data, která sice nedokážeme využít pro účel odhadů dopadů Cochemského přístupu, ale lze je využít jako inspiraci proměnných, které je vhodné sledovat při měření dlouhodobých dopadů na děti.

Karoly et al. (2005) v rámci analýzy dat z více dlouhodobých studií nebo Belfield et al. (2006) konkrétně u projektu Perry Preschool hodnotí vliv předškolní péče na celou řadu proměnných. Jejich výsledné proměnné postihují **vztahy v rodině** (lepší péče, menší šance zneužívání dítěte), **vzdělání** (opakování ročníků, dokončení střední školy, zápis na vysokou školu), rizikové chování (těhotenství náctiletých, užívání návykových látek, trestná činnost) a **vyšší participaci na trhu práce společně s vyššími mzdami a menší mírou využívání sociálního systému**. Výsledné proměnné pak monetizují a v dopadech rozdělují mezi tím, zda benefitují účastníci programu, veřejný rozpočet, anebo zbytek společnosti. Z ostatní literatury lze soudit, že tyto skupiny proměnných by měly být jedním z indikátorů úspěšnosti programů, které se zaměřují na blaho dětí. Proto jimi doplňujeme schéma dopadů, které nám slouží pro mapu ideální CBA. Jedná se však skutečně o ideální CBA, protože bez longitudinálních studií dané dopady odhadnout nelze.

Dalšími dopady jsou i náklady obětované příležitosti sociálních pracovníků. Z rozhovorů s experty vyplývá, že jejich zahlcenost v praxi znamená, že se díky času, který ušetří pomocí aplikace Cochemského přístupu, mohou věnovat dalším klientům (např. ohroženým dětem). To má samo o sobě další důležité dopady, které se ale liší napříč regiony i v čase, a je tak obtížné je kvantifikovat. Existují i dílčí dopady, které mají zásadní dopad na dítě, ale jejich relativní vzácnost znamená, že nejsou vyhodnocovány. Příkladem je stav, kdy se rodič v průběhu rozvodového řízení odstěhuje s dítětem neprávem, ale zvrácení této situace je pro dítě, které už nastoupilo do nové školy, traumatizující. Kromě těchto partikulárních a vzácných dopadů je také těžké popsat dopady na obecné blaho v celém životě, byť zdravý vztah k oboum z rodičů takovému blahu určitě přispívá. Tyto efekty mohou mít i mezigenerační charakter, což je ale v kontextu sběru dat nekvantifikovatelný dopad.

Existují i **další přínosy intervence**, které naše schéma nezohledňuje. Jedná se jak o známé neznámé, tak neznámé neznámé – tedy o opomenutí, kterých si jsme vědomi, a opomenutí, která nejsme schopni postihnout. Mezi vědomá opomenutí patří například dopady na majetek rodiny díky rychlejšímu rozvodu (rozdělení). Byť jednotlivé příklady naznačují, že protáhlé soudní spory mohou mít dopady i na majetkové uspořádání, a tedy i ušlé zisky, neexistuje studie, která by podobně komplexní dopady sledovala, a proto je do schématu nezahrnujeme. Další skupinou jsou pak efekty, o kterých zatím nic nevíme. O těch z definice nejsme schopni nic říct.

2.1.2 Struktura ideální CBA: Náklady

Náklady Cochemského přístupu sestávají z nákladů na terapii, mediaci a konzultaci. To, co Cochemský přístup odlišuje od podobných intervencí je ale hlavně přístup účastníků v soudním řízení. V projektu jsou pak náklady spojené výhradně s intervenční skupinou. Způsob vyčíslení nákladů ale není odlišný od dalších projektů v sociální oblasti. Náklady terapie, mediace a konzultace tedy můžeme dělit následovně:

- **Pracovní náklady intervence:** vycházejí ze mzdy pracovníků podílejících se na intervenci a počtu odpracovaných hodin. Je obvyklé vycházet z tabulkových či odvětvových průměrných hodnot, což je samozřejmostí u ex-ante studií či tam, kde data nejsou k dispozici. Do této kategorie patří kromě intervence samotné i veškeré přípravy včetně nákladů zaškolení, komunikace s klienty i dalšími stranami, průběžného vyhodnocování a veškerá administrace.
- **Náklady na prostory:** bylo-li nutné zajistit samostatné prostory, pak náklady na ně započteme v plné výši (WSIPP, 2016). Sdílí-li intervence prostory, započítá se do nákladů odpovídající část nájmu. Prostory je možné nezapočítat jen v případě, že byly pro intervenci poskytnuty zdarma institucí, která pro ně v dané době jiné využití neměla.
- **Náklady na pomůcky a techniku:** sem spadá výukový materiál či použité IT a audiovizuální technologie. V případě pořízení nákladnější techniky pro intervenci je vhodné odečíst od pořizovací ceny cenu zůstatkovou po skončení intervence.

Čas klientů do nákladů v souladu s běžnou CBA praxí započítán nebude. Klienti sice čas vynaložili, ale zcela dobrovolně a ve snaze zlepšit situaci svou a svých dětí.

2.2 Analýza výpočtu dopadů a dostupnosti dat

Tato kapitola se věnuje analýze výpočtu dopadů a dostupnosti dat proběhlé evaluace. Analýza vychází ze vstupních podkladů poskytnutých zadavatelem, rozhovorů s aktéry projektu a dodatečných administrativních dat projektu. Jedná se zejména o:

- Závěrečná evaluační zpráva projektu Cochemský model v ČR, zpracovaná společností IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s. (Květoň & Fanta, 2020A)
- Průběžná evaluační zpráva projektu Cochemský model v ČR, zpracovaná společností IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s. (Květoň & Fanta, 2019)
- Žádost o podporu, registrační číslo projektu CZ.03.3.X/0.0/0.0/15_024/0007251, verze ze dne 30. 11. 2017 (MOSTY, 2017A)
- Inovační záměr, příloha žádosti o podporu (MOSTY, 2017B)

V souladu s projektovou žádostí (MOSTY, 2017A:4) a inovačním záměrem jsou definovány tři dílčí cíle projektu:

1. Vytvořit nové spojenectví inovačních aktérů v zájmu zefektivnění opatrovnického řízení na Mostecku a záměr šířit dobrou praxi v Ústeckém kraji

2. Rozvoj kompetencí stakeholderů (NNO, OSPD)
3. Na Mostecku ověřit v praxi preventivní program s prvky Cochemského modelu (SRN), který podpoří ohrožené děti ve zvládnutí náročné životní situace a v prosazení jejich zájmů dle Úmluvy o právech dítěte

Evaluace se zaměřila především na hodnocení projektu ve vztahu k třetímu dílčímu cíli a hodnotila projekt ve dvou rovinách - 1) Jak Cochemský model funguje? a 2) Zda je při použití Cochemského přístupu dosahováno lepších výsledků oproti rozvodům, kde tato metoda aplikována není (viz Aktualizace evaluačního plánu (Květoň & Fanta, 2020B)). Vzhledem k tomu, že součástí evaluační zprávy nebylo zpracování analýzy nákladů a přínosů, stanovili jsme předpoklad, že její potenciální zpracování by odpovídalo kontextu evaluace a tedy dílčímu cíli č. 3.

Vymezení dopadů projektu vychází z teorie změny formulované evaluátorem na základě informací od realizačního týmu projektu. V rámci třetího dílčího cíle projektu jsou za hlavní výsledky evaluátorem považovány především celkové zkrácení opatrovnického řízení a zvýšení počtu dohod rodičů. Smyslem je v důsledku zkrácení řízení minimalizovat dopad na děti a co nejkratší dobu je vystavovat nejistotě. Evaluátor ale zmiňuje i vytvoření široké sítě zainteresovaných subjektů, které se účastnily Cochemské praxe, a pozitivní přijetí Cochemské praxe stakeholdery, kteří v dotazníkovém šetření hodnotili program jako přínosný (první a druhý dílčí cíl projektu).

Nejdříve byla provedena validace a zhodnocení využitelnosti stávajících výpočtů dopadů. Tento krok má za cíl zejména identifikovat takové existující dopady, kde bude potřeba korigovat anebo aktualizovat vstupy pro CBA s ohledem na to, že se jedná jen o dílčí sadu dopadů, jak vyplývá z předchozí kapitoly. Hlavní metodou bude porovnání použitých vstupů (zejména jejich adekvátnost a aktuálnost) a vhodnost realizovaných výpočtů vůči ideálnímu postupu ve standardní CBA (např. dle Průvodce analýzou nákladů a přínosů Českých priorit).

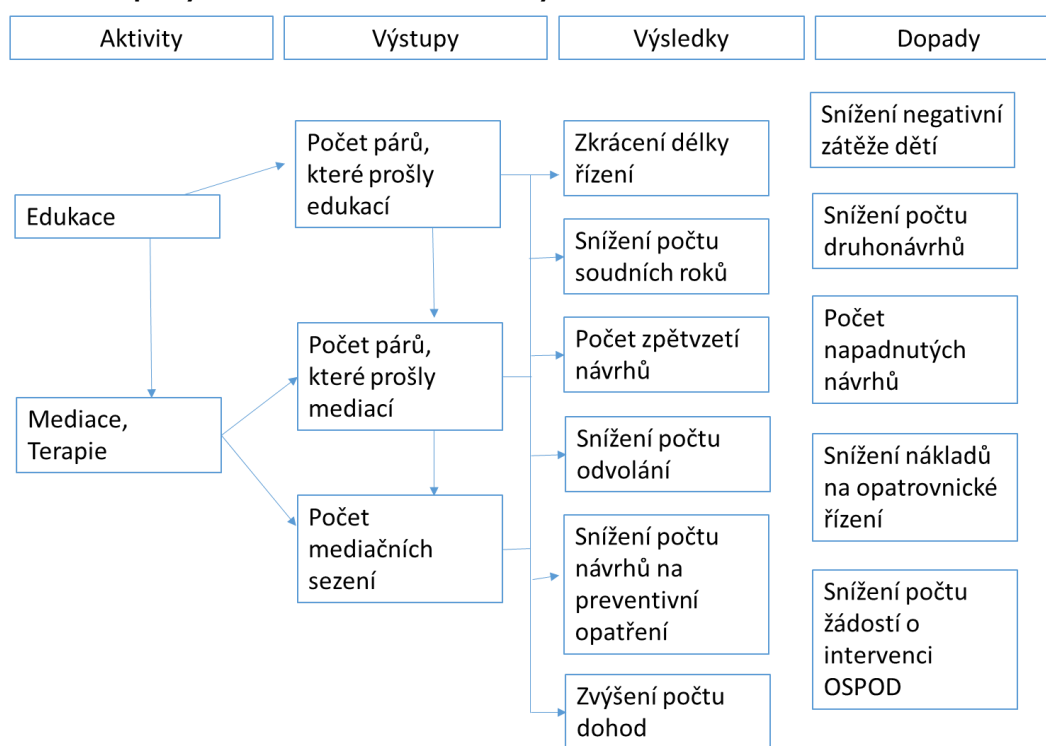
Při hodnocení evaluační zprávy projektu narážíme na nedostatečné nastavení cílů evaluace vzhledem k její využitelnosti pro hodnocení dopadů pomocí CBA analýzy. Cílem evaluace je *“na základě provedených šetření a analýz posoudit a na zjištěných datech prokázat, zda a jakým způsobem zavedení Cochemského modelu do praxe okresního soudu v Mostě přispělo ke zlepšení průběhu a výsledku opatrovnických řízení a jakým způsobem se Cochemská činnost projevila na způsobu práce sítě partnerů v sociální práci”* (Květoň & Fanta, 2020A:5).

Z vymezení designu evaluace je zřejmé, že se soustředí především na průběh a výsledky intervence, nikoliv na její dopady, což vyplývá i z [Obrázku č. 1](#). Ačkoliv jsou i výsledky intervence relevantním a platným vstupem pro hodnocení v rámci CBA, lze intervenci hodnotit pouze ve velmi krátkém časovém úseku, který de facto odpovídá okamžitému efektu intervence. Přitom smyslem řádné CBA je zachytit co možná nejdelší časové období a zhodnotit dlouhodobé celospolečenské dopady. Dalším nedostatkem zadání závěrečné evaluace projektu

Cochemský model je formulace samotných evaluačních otázek. Ty jsou směřovány především k institucionálním změnám a zcela opomíjí jeden z hlavních dopadů Cochemského přístupu. Jak nakonec i z evaluační zprávy, tak především z provedených rozhovorů s odborníky vyplývá, je jedním z nejvýznamnějších efektů intervence snižování negativních dopadů na dítě, zejména pak zmírnění a zkrácení stresové zátěže dítěte včetně dlouhodobých efektů a důslednější zohledňování zájmů dítěte oběma rodiči.

Základní logika intervence realizovaného projektu s vymezením hlavních očekávaných dopadů je shrnuta na [Obrázku č. 2](#).

Obrázek č. 2: Dopady formulované teorií změny

Zdroj: Květoň & Fanta (2020A:9)

Pro hodnocení evaluační zprávy ve vztahu k analýze nákladů a přínosů vyjdeme z teorií změny definovaných dopadů (poslední sloupec schématu výše). V následujících podkapitolách se budeme věnovat jednotlivým dopadům na:

- Snížení negativní zátěže dětí ([podkapitola 2.2.1](#))
- Snížení počtu druhonávrhů ([podkapitola 2.2.2](#))
- Snížení počtu napadnutých návrhů ([podkapitola 2.2.2](#))
- Snížení nákladů na opatrovnické řízení ([podkapitola 2.2.3](#))
- Snížení počtu žádostí o intervenci OSPOD ([podkapitola 2.2.3](#))

2.2.1 Dopad snížení negativní zátěže dětí

Jak již bylo uvedeno, hodnocení tohoto dopadu nebylo v rámci evaluace provedeno. Z rozhovorů s aktéry (Ing. Květoň - zpracovatel evaluace a Mgr. Beneš - soudce OS Most) vyplynulo, že v rámci designu evaluace se uvažovalo i o kvalitativních metodách ve vztahu k rozvádějícím se rodičům i dětem, ale nakonec od nich bylo upuštěno s následující argumentací:

- V případě rodičů byl argumentem jejich negativní vztah v době rozvodu. Rozvod je spor mezi rodiči, který může být velmi vyhraněný, a rozhovory či dotazníky by byly zatíženy velkou mírou zkreslení, se kterou by bylo potřeba se vypořádat.
- Z obdobného důvodu, resp. z důvodu psychické zátěže dětí, nebyly dotazovány ani děti. Zde navíc byl dalším faktorem velký věkový rozptyl, de facto od raného dětství ve věku od 3 let až do období adolescence ve věku 18 let.
- Uvažováno bylo také měření traumatizace dětí, ale zde evaluátor nenalezl vhodnou metodu měření.

Evaluační zpráva tedy neobsahuje pro identifikaci dopadu snížení negativní zátěže dětí potřebná data, která by byla využitelná pro provedení CBA. Nicméně alespoň indikuje charakteristické znaky, které jsou z kvalitativního pohledu relevantní pro skupinu dětí v rozvodových řízeních (Květoň & Fanta, 2020A:17):

- Stres z nastalé situace nepřátelství obou rodičů
- Strach ze ztráty jednoho, nebo obou rodičů
- Maladaptace, emoční a sociální problémy až sociální vyloučení
- Nepřátelství, popouzení proti rodiči, nedostatečná spolupráce rozvádějících se rodičů při výchově zvyšují riziko výskytu psychických a sociálních problémů u dětí
- Děti z neúplných rodin, děti traumatizované rozvodem rodičů jsou ve zvýšené míře ohroženy sociálním vyloučením, případně umístěním do výchovného ústavu, apod.
- Stresová situace se projevuje zhoršením výsledků ve škole
- Tíhnutí k patologickým jevům a návykovým látkám
- Riziko umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní péče (ČR má stále jedno z nejvyšších čísel v Evropě)

Přes uvedené nedostatky evaluační zpráva poskytuje dílčí data, která mohou mít vypovídající hodnotu ke snížení negativní zátěže dětí. Bez toho, aniž bychom se zde pokoušeli o odborné vymezení definice psychické zátěže, vycházíme z obecného předpokladu, kdy působení zátěže může být definováno třemi hlavními faktory:

1. Směr zátěže - zjednodušeně se může jednat o zátěž s pozitivním nebo negativním dopadem. V případě rozvodu rodičů a opatrovnického řízení předpokládáme, že se jedná o negativní zátěž dítěte.

2. Míra zátěže - vyjadřuje “velikost” zátěže a míru tohoto dopadu, které se mohou pohybovat od velmi mírné zátěže s minimálními dopady na psychiku dítěte až po kritickou míru zátěže, která může mít dlouhodobé a negativní následky, např. v podobě psychických poruch, patologického jednání atd.
3. Doba působení zátěže - tedy čas, po který zátěž na dítě působí.

Všechny tři uvedené faktory se v čase mění, přičemž jejich průběh může být velmi individuální. Pokud hovoříme o snižování negativní zátěže dětí, zaměřujeme se tak především na druhý a třetí faktor, tj. snižování míry zátěže (deeskalace napětí v rodině, posilování komunikace, zohledňování zájmů dítěte atd.) a dobu působení zátěže na dítě (maximální zkrácení doby, po které je dítě vystaveno negativní zátěži). K těmto faktorům poskytuje evaluační zpráva užitečné vstupy, a i když se jedná spíše o sekundární informace, lze u nich sledovat především míru efektu intervence projektu, tj. rozdíl mezi opatrovnickými řízeními, kde byl aplikován Cochemský model, oproti těm bez jeho aplikace. Evaluační zpráva však nenabízí žádné informace o kvalitě samotného dopadu snížení negativní zátěže dětí, tj. nevíme nic o této zátěži, nebyla měřena v žádné fázi projektu, ani před ním a ani následně.

Míra zátěže

Výsledkem opatrovnického řízení je rozhodnutí soudu o způsobu péče o dítě, přičemž jsou rozlišovány tři základní modely - výlučná péče, střídavá péče a společná péče. Podle evaluační zprávy je v České republice nejčastějším způsobem rozhodnutí svěřením dítěte do výlučné péče buď otce, nebo matky. Cílem Cochemské praxe je dosáhnout stavu funkční dohody obou rodičů, jejich vzájemné kvalitní komunikace v zájmu a ve prospěch dítěte. Efekt snížení negativní zátěže dětí se tak může projevit i jako nárůst počtu rozhodnutí opatrovnických sporů, ve kterých bylo rozhodnuto o formě společné péče obou rodičů. Bohužel ani v tomto směru Evaluační zpráva neobsahuje relevantní data, resp. provádí pouze dílčí hodnocení na případech v letech 2018-2019 řešených senátem č. 40 OS Most, viz dále.

Dalším pohledem, který může, byť pouze velmi omezeně, vypovídat něco o snížení negativní zátěže dětí, je skutečnost, zda došlo k dohodě mezi rodiči, a fakt, jak je tato dohoda kvalitní. **Ačkoliv samotné uzavření dohody nic neříká o samotné zátěži na dítě, lze předpokládat, že jejím dosažením dochází ke snižování míry zátěže.** Uzavření dohody představuje pozitivní změnu ve vztahu rodičů, tj. lze předpokládat deeskalaci napětí a zlepšení vzájemné komunikace. Z pohledu opatrovnického řízení může o kvalitě dohody vypovídat především doba jejího trvání, tj. to, zda ze strany jednoho z rodičů dojde, resp. nedojde, k podání odvolání proti výsledku řízení, a dále pak počet podaných dalších návrhů (na další řízení). Zde ale platí, že samotné podání dalšího návrhu nutně neznamená nekvalitní dohodu rodičů či negativní dopad na dítě. Další řízení může být logickým krokem rodičů v jejich snaze upravit nevyhovující stav dohodnutím nových podmínek, rodiče přitom nemusí být ve sporu, pouze využívají soudní řízení k tomu, aby jim situaci pomohl vyřešit a formalizovat změnou předchozího soudního usnesení.

K parametrům uzavírání dohod a kvality těchto dohod evaluační zpráva nabízí mimo jiné tato data:

- Dohoda (ano / ne) - informace o tom, zda bylo řízení ukončeno dohodou obou stran
- Odvolání (ano / ne) - údaj, zda některá ze stran podala odvolání proti rozhodnutí soudu
- Další návrhy (ano / ne) - informace, zda byl po ukončení řízení podán další návrh (tj. následné soudní řízení)

Tabulka č. 2: Dohoda rodičů - vstupní data

ID	Data	Zdroj	Jednotka	Hodnota
D1.1	Počet řízení	Soudní databáze	Počet / rok	V evaluační zprávě tento údaj není dostupný.
D1.2	Počet dohod	Soudní databáze	Počet / rok	V evaluační zprávě tento údaj není dostupný, Evaluační zpráva uvádí pouze srovnání podílu.
D1.3	Počet odvolání	Soudní databáze	Počet / rok	
D1.4	Počet následných řízení	Soudní databáze	Počet / rok	

Evaluační zpráva neobsahuje primární vstupní data, tj. nominální vyjádření vstupních parametrů, ale pouze sekundární data získaná výpočtem, nejčastěji srovnáním podílů, tj. procentuální vyjádření a jeho vývoj v čase. Zároveň byla prováděna různá srovnání, metodou difference in differences:

1. Srovnání 1 - změny a vývoj soudních rozhodnutí na okresním soudě v Mostě před a po implementaci Cochemské praxe v období 2013–2019
2. Srovnání 2 - komparace okresního soudu v Mostě s vybranými okresními soudy v Ústeckém kraji v období 2015–2019
3. Srovnání 3 - komparace mezi senáty okresního soudu v Mostě v období 2017–2019

Ani v jednom případě se nejednalo o čistý kontrafaktuál, tj. nedošlo ke srovnání, kdy by na jedné straně byla vymezena čistá intervenční skupina, která by výhradně aplikovala Cochemský přístup, a stejně tak na druhé straně nebyla čistá kontrolní skupina, kde by bylo vyloučeno aplikování Cochemského přístupu.

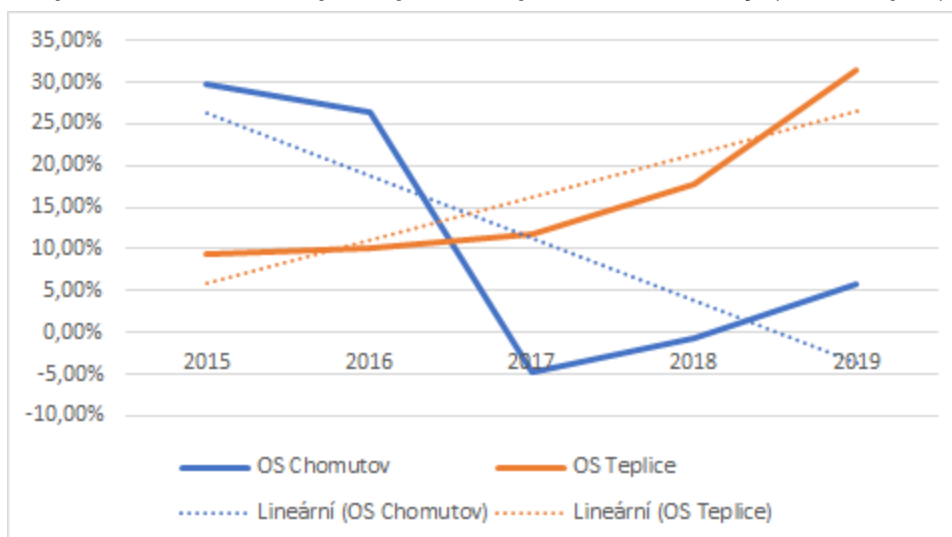
V evaluační zprávě bylo provedeno více srovnání, jejichž přehled je uveden v následující [Tabulce 3](#).

Tabulka č. 3: Dohoda rodičů - výsledky měření

ID	Výpočet	Srovnání 1	Srovnání 2 Chomutov	Srovnání 2 Teplice	Srovnání 3
V1.1	Změna podílu dohod	2,03 %	11,37 %	16,12 %	26,26 %
V1.2	Změna podílu odvolání	2,21 %	0,54 %	- 5,01 %	X
V1.3	Počet následných řízení	- 8,18 %	- 4,63 %	- 2,69 %	X

Přestože evaluační zpráva k jednotlivým srovnáním uvádí komparaci dílčích parametrů, nelze vyvodit jednoznačné závěry efektu intervence. Relativně konzistentní jsou srovnání prováděná na okresním soudě v Mostě při porovnání období před zavedením Cochemského přístupu v letech 2013-2014 a po jeho zavedení od roku 2015 do roku 2019 (Srovnání 1). I v tomto případě je však srovnání v podstatě orientační, protože k zavádění Cochemského modelu docházelo postupně, to znamená, že od roku 2015 se jedná spíše o přechodné období s tím, že ani rok 2019 nelze rozhodně považovat za rok, kdy by byla Cochemská praxe zavedená kompletně na celém okresním soudu. Více než cokoliv jiného tak srovnání především naznačuje trend vývoje.

Ačkoliv průměrná hodnota srovnání OS Most s vybranými soudy v Ústeckém kraji (Srovnání 2) za období 2015-2019 je relativně podobná (11,37 a 16,12 %), při bližším pohledu po jednotlivých soudech je patrný významný rozdíl. Zatímco v případě OS Teplice je poměrně jasná vzrůstající tendence ve prospěch OS Most (růst z 9,46 na 31,46 %), v případě OS Chomutov je tomu přesně naopak (pokles z 29,81 na 5,86 %). I když i v případě OS Chomutov lze pozorovat od r. 2017 změnu tendence, která je svým směrem srovnatelná s tendencí vývoje OS Teplice.

Graf č. 1: Komparace OS Most s vybranými soudy v Ústeckém kraji (rozdíl v p.b.)

Srovnání 3 nabízí porovnání mezi senátem č. 40, kterému v době realizace projektu předsedal soudce Mgr. Beneš, jeden z hlavních propagátorů Cochemského přístupu v ČR, a ostatních senátů OS Most. Byly porovnány rozdíly u soudních řízení, u kterých byl aplikován některý prvek Cochemského přístupu (edukace, mediaci, terapie) či jejich kombinace, a řízení bez této aplikace. Výsledky jasně ukazují, že v případech, kdy byl aplikován prvek Cochemského modelu, se obecně podařilo dosáhnout mnohem častěji dohody, konkrétně v 57,66 % oproti 31,41 % u případů bez aplikace.

Součástí srovnání uvnitř OS Most bylo také následně specificky zkoumáno, jakým způsobem bylo u senátu č. 40 soudní rozhodnutí ukončeno, tj. jestli je výsledkem výlučná, střídavá nebo společná péče o dítě. *“Vzhledem k neexistenci systematické evidence (a nutnosti ručního přiřazení ze soudního spisů) bylo tímto způsobem zhodnoceno alespoň období 2018–2019. Výsledky jednoznačně ukazují, že nadpoloviční část výsledků procesu je u soudního senátu aplikujícího Cochemskou praxi zakončeno společnou (případně střídavou) péčí (celkem 55 %, přičemž společná péče je z toho ve 48 % případů). Vzhledem k jednotlivým typům péče o dítě a nezletilé (a v souvislosti s dlouhodobou praxí v Česku) to lze považovat za pozitivní výsledek”* (Květoň & Fanta, 2020A:30).

Doba působení zátěže

Dalším průvodním znakem efektu snížení negativní zátěže dětí může být zkrácení délky opatrovnického řízení. Jak bylo uvedeno výše, lze předpokládat, že existuje vztah mezi uzavřením dohody a snížením negativní zátěže dětí (nikoliv jejím odstraněním). Aplikace Cochemského přístupu by navíc měla přispívat k výrazně rychlejšímu zkrácování délky velké zátěže dítěte, neboť jednání v zájmu dítěte je nosným prvkem této metody. Znamená to, že pokud je zvoleno využití Cochemského přístupu, dochází k aktivnímu působení na rodiče od samého počátku řízení tak, aby zohledňovali zájmy a potřeby dítěte při hledání řešení budoucích poměrů zajištění péče o dítě. K tomuto aktivnímu směřování rodičů dochází záhy po podání návrhu na soud a vytvářejí se tak podmínky pro snížení negativní zátěže dětí mnohem dříve, než je formálně ukončeno opatrovnické řízení a v ideálním případě dosaženo dohody.

Zároveň však platí, že ani samotné ukončení řízení a dosažení dohody neznamená odstranění efektu negativní zátěže na dítě. Vyrovnání se dítěte s rozchodem rodičů (či změnou vztahu mezi rodiči obecně) není vyřešeno okamžikem rozhodnutí soudu, ale jedná se o dlouhodobý proces, a následky rozvodu znamenají neměnnou životní zkušenost, která mnohdy může ovlivňovat jedince po zbytek jeho života (negativní zkušenost, změněné hodnoty, postoje atd.).

Vstupním parametrem pro délku řízení jsou údaje ze soudní databáze, přičemž délka řízení je dána jako počet dní, které uplynou od zahájení řízení, zpravidla podáním návrhu jedním z rodičů, až po ukončení řízení, zpravidla rozhodnutím soudu.

Tabulka č. 4: Zkrácení délky řízení - vstupní data

ID	Data	Zdroj	Jednotka	Hodnota
D1.5	Délka řízení	Soudní databáze	Počet dnů / řízení	Různé údaje, viz dále

Pro zkrácení délky řízení evaluační zpráva nabízí opět několik srovnání:

- Srovnání 4 - změny a vývoj soudních rozhodnutí na okresním soudě v Mostě před a po implementaci Cochemské praxe v období 2013–2019
- Srovnání 5 - komparace mezi senáty okresního soudu v Mostě v období 2017–2019
- Srovnání 6 - rozdíly v délce řízení na OS Most mezi různými formami práce s rozvádějícími se páry (edukace, mediace, terapie)

Ve evaluační zprávě (Květoň & Fanta, 2020A) je také uvedeno srovnání OS Most s ostatními soudy v Ústeckém kraji, resp. soudy OS Chomutov a OS Teplice, avšak pouze v grafickém vyjádření bez uvedení výpočtu a vstupních hodnot. Proto není v seznamu srovnání zmíněno.

V případě měření 4 výsledky především ukazují celkově se snižující délku řízení u většiny rozhodnutí po zavedení Cochemského přístupu. V případě „vyhovění“ se jedná v průměru o 10 dní kratší řízení, než bylo v situaci před implementací (změna -5,26 %). U „zpětvzetí“ se jedná o 38 dní kratší řízení (změna -21,97 %) a u nevyhovění o 21 dní (změna -7,92 %).

Tabulka č. 5: Zkrácení délky řízení na OS Most po zavedení Cochemského modelu

ID	Výpočet	Srovnání 4
V1.4.1	Změna délky řízení - vyhovění	- 5,26 %
V1.4.2	Změna délky řízení - částečné vyhovění	9,40 %
V1.4.3	Změna délky řízení - nevyhovění	- 7,92 %
V1.4.4	Změna délky řízení - zpětvzetí	- 21,97 %
V1.4.5	Změna délky řízení - zastavení	50,68 %
V1.4.6	Změna délky řízení - odmítnutí	- 3,62 %
V1.4.7	Změna délky řízení - jiné ukončení	304,12 %

“Kategorie „jiné ukončení“ je zbytková a označuje případy, kdy došlo k vyslovení důvodnosti s nesouhlasem s postoupením věci krajským soudem (tj. okresní soud postoupí věc jinému okresnímu soudu, ten vysloví nesouhlas a krajský soud takový nesouhlas potvrdí tj. vyřídí jinak)” (Květoň & Fanta, 2020A:23).

V dalším srovnání (č. 5) byly hodnoceny rozdíly mezi jednotlivými senáty OS Most. *“Výsledky ukazují, že délka řízení se v případě senátu č. 40, který důsledně aplikuje Cochemský model, mírně zvýšila (při zavedení a aplikaci některé z forem podpory - edukace, mediace, terapie), ale současně je u tohoto soudního senátu podstatně vyšší míra dohod při zavedení takových forem podpory”* (Květoň & Fanta, 2020A:29), viz výše. Podle závěrů evaluační zprávy *“je výsledky nezbytné hodnotit obezřetně, avšak obecně se ukazuje, že u senátů, které mají Cochemskou praxi zavedenou jen z části se podařilo délku řízení snížit více než v případě senátu, který vyznává Cochemský přístup dlouhodobě”* (Květoň & Fanta, 2020A:29).

Tabulka č. 6: Zkrácení délky řízení - porovnání mezi senáty OS Most

ID	Výpočet	Srovnání 5
V1.5.1	Změna délka řízení - senát č. 40	39,97 %
V1.5.2	Změna délky řízení - ostatní senáty	- 30,30 %
V1.5.3	Změna délky řízení - všechny senáty	- 32,90 %

Posledním srovnáním (č. 6) je detailní hodnocení délky řízení u případů senátu č. 40 v závislosti na využití různých forem práce s rozvádějícími se páry. *“Při detailním hodnocení jednotlivých forem podpory se prokázalo, že v případě edukace a kombinace edukace s mediací či edukace s terapií se daří zkrátit celkovou délku řízení (např. v případě edukace na 101 dni, v případě kombinace edukace a terapie cca 45 dní)”* (Květoň & Fanta, 2020A:30).

Tabulka č. 7: Délka řízení senátu č. 40 OS Most podle aplikace různých forem

ID	Výpočet	Průměrná délka řízení	Průměrný počet jednání
V1.4.1	Délka řízení při edukaci	101,3	X
V1.4.2	Délka řízení při mediaci	193,2	2,1
V1.4.3	Délka řízení při terapii	101,8	2,0
V1.4.4	Délka řízení při edukace a mediaci	143,7	1,8
V1.4.5	Délka řízení při edukaci a terapii	45,6	1,8
V1.4.6	Délka řízení při mediaci + terapii	103,7	1,8
V1.4.7	Délka řízení při edukaci, mediaci a terapii	154,0	1,0

2.2.2 Dopady snížení počtu druhonávrhů a snížení počtu napadnutých návrhů

Snížení počtu druhonávrhů a snížení počtu napadnutých návrhů lze považovat spíše za dopady s velmi nízkou relevancí pro výpočet CBA. V předchozí části byl popsán jejich vztah k efektu snižování negativní zátěže dětí, kdy oba dopady mohou indikovat míru kvality dohody uzavřené mezi rodiči. Zároveň snížení počtu napadnutých návrhů, tj. odvolání, a počtu druhonávrhů nepochybně představují pozitivní přínos pro snížení zátěže soudního systému.

Za předpokladu, že by se podařilo stanovit průměrné náklady na odvolací řízení a náklady na opatrovnické řízení samotné, bylo by možné na základě provedených komparací ([Tabulka 2](#) viz výše) provést monetizaci přínosu v podobě **úspory nákladů soudů z neuskutečněných soudních řízení**. Z pohledu soudů to je zajisté důležitý benefit, nicméně z hlediska celospolečenských dopadů by bylo nutné zohlednit i další dopady spojené s náklady zúčastněných stran, a to i v případě soudů.

Z našeho pochopení problematiky Cochemského modelu i z rozhovoru s experty vyplývá, že ačkoliv zavedení modelu se může projevit zkrácením délky řízení, neznamená to automaticky nižší pracnost soudů. Důsledná aplikace modelu často naopak znamená vyšší pracovní iniciativu soudců vedenou mimo formální řízení. Podle kvalitativní studie provedou společností MindBridge obecně a zjednodušeně dochází k tomu, že *„soudci část své práce delegují na samotné rodiče, část na sociální pracovníky, resp. edukátory, mediátory, případně terapeuty, a tím se jim uvolňují ruce, což ale neplatí doslova, protože soudci v Cochemském modelu častěji sahají k praxi takzvaného „jiného soudního roku“, kdy se s oběma stranami sejdou „komorně a neformálně“ mimo soudní síť, civilně - bez taláru a určitou formou „motivační edukace“ směřující k posílení jejich rodičovské zodpovědnosti s nimi diskutují o možnostech řešení, dopadech pro dítě apod. Součástí tohoto rozhovoru bývá právě i doporučení využití některého z nabízených nástrojů (edukace, mediace, terapie), což je také důvod, proč je uvolnění rukou soudce u Cochemské praxe relativní, protože „mimosoudcovská“ činnost spojená s koordinací zapojení sociálních služeb a práce s klienty může tak být naopak výrazně intenzivnější.“* (MindBridge Consulting, 2020:105)

Evaluační zpráva projektu mimosoudní činnost soudců nezohledňovala, proto není možné vyhodnotit výsledný efekt z pohledu jeho celospolečenského přínosu.

2.2.3 Dopad na snížení nákladů na opatrovnické řízení a snížení počtu žádostí o intervenci OSPOD

V další části zprávy evaluátor shrnuje závěry z kvalitativního šetření mezi zúčastněnými stakeholdery. Pro ně, především orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), je hlavním přínosem zjednodušení práce a *„rychlejší a efektivnější řešení opatrovnických sporů“* (Květoň & Fanta, 2020A:36).

2.2.4 Celkové hodnocení

Z rozhovorů s odborníky i dalších dostupných zdrojů, zejména pak z 2. vlny kvalitativního šetření inovačních projektů PO3 OPZ zpracovaného společností MindBridge Consulting, a.s. (MindBridge Consulting, 2020) jednoznačně vyniká jako hlavní dopad projektu snížení negativní zátěže dětí, což plně koresponduje s dopadem identifikovaným teorií změny. Lze oprávněně předpokládat, že i z hlediska socioekonomické hodnoty se jedná o nejvýznamnější dopad.

Evaluátor projektu se bohužel o vyhodnocení a případnou monetizaci nepokusil, proto bude nezbytné dopad podrobit rešerši v literatuře s cílem identifikovat analogickou psychosociální intervenci a její hodnocení.

Ve zmiňovaném kvalitativní šetření soudce Mgr. Martin Beneš, který je hlavním propagátorem Cochemské metody na OS v Mostě, zmiňuje úvahy nad měřením dopadu intervence. Měření by mělo být založeno na delší časové řadě, kdy by se vyhodnocovalo, kolikrát se rodiče v průběhu života dítěte (míněno do jeho dospělosti) vrátí na soud, tj. kolik proběhne navazujících řízení, a jaká je intenzita zásahů ze strany OSPODu.

Pro provedení komparativní analýzy byl stanoven jeden ze základních předpokladů a sice, že *“okresní soud v Mostě (jako celek) uplatňoval Cochemskou praxi”*, zatímco okresní soudy Chomutov a Teplice nikoliv (Květoň & Fanta, 2020A:23). Zároveň je ale evidentní, že předpoklad v praxi není naplněn, když sám evaluátor provedl porovnání mezi jednotlivými senáty okresního soudu v Mostě. Senát č. 40 vedený soudcem, který je hlavním propagátorem Cochemského modelu, vykazuje poměrně významné rozdíly oproti ostatním senátům stejného soudu (viz tabulky 12–14 evaluační zprávy).

Podíváme-li se na hodnocení dopadů, je z vypracované evaluační zprávy zřejmé, že dochází k prokazatelně většímu počtu uzavření dohod, a to zejména, je-li aplikována některá z forem přímé podpory rodičů – edukace, mediace a terapie. Zároveň se ale ukazuje, že dopad v podobě zkrácení řízení je sice relevantním přínosem, který je potřeba brát v úvahu ale pouze velmi obezřetně a s rezervou, neboť lze předpokládat silnou závislost na způsobu a intenzitě přímé podpory rodičů (a v některých případech naopak může docházet k prodlužování řízení). Zjištění evaluační zprávy spíše než na rychlost (tj. zkrácení délky řízení) ukazují přínos Cochemské metody ve zkvalitněné opatrovnického řízení, kdy je častěji dosaženo (dlouhodobé) dohody obou rodičů.

2.3 Analýza nákladů intervence

Z dostupných dat o nákladech projektu byla provedena analýza nákladů intervence a posouzení jejich relevance k vymezeným dopadům projektu. Smyslem této analýzy je identifikovat a oddělit takové náklady projektu, které mají přímou souvislost s implementací intervence a mají být použity při výpočtu CBA, od nákladů, které naopak do výpočtu CBA vstupovat nemají.

Pro určení nákladů, které mají být použity pro výpočet CBA, je v praxi potřeba vyčlenit a očistit projekt o dva typy nákladů, kterými jsou v případě tohoto projektu:

1. **Specifické náklady ESF** – Náklady administrativní povahy spojené s podmínkami financování z Evropského sociálního fondu. Typicky se jedná o náklady na administraci projektu, povinnou publicitu, povinnou sebeevaluaci apod.

2. **Specifické náklady inovačního projektu** – Jedná se o takové náklady, které jsou spojené s pilotní realizací projektu, a lze předpokládat, že v případném škálování projektu obdobné náklady vznikát nebudou. Typicky se tak jedná o náklady designu aktivit, zpracování metodických postupů, náklady spojené s kontrolní skupinou apod.

Analýza byla provedena z dat MPSV o finálním čerpání poskytnutého finančního příspěvku (dotace). Celkové náklady projektu činily 2,56 mil. Kč a jejich celkový přehled je uveden v následující [Tabulce 8](#).

Tabulka č. 8: Náklady projektu - struktura dle žádosti

ID	Náklad	Částka celkem v Kč
1	Celkové způsobilé výdaje	2 562 845,00
1.1	Přímé náklady	2 050 276,00
1.1.1	Osobní náklady	1 485 910,00
1.1.2	Cestovné (zahraniční)	0,00
1.1.3	Zařízení a vybavení	48 416,00
1.1.4	Nákup služeb	515 950,00
1.1.5	Drobné stavební úpravy	0,00
1.1.6	Přímá podpora cílové skupiny	0,00
1.2	Nepřímé náklady	512 569,00

2.3.1 Specifické náklady ESF

Pro projekt byl aplikován režim tzv. nepřímých nákladů. Ty byly stanoveny ve výši 25 % přímých nákladů projektu. Mezi nepřímé náklady v souladu s podmínkami OPZ⁶ patří:

- Administrativa, řízení projektu (včetně finančního), účetnictví, personalistika, komunikační a informační opatření, občerstvení a stravování a podpůrné procesy pro provoz projektu
- Cestovní náhrady spojené s pracovními cestami realizačního týmu
- Spotřební materiál, zařízení a vybavení
- Prostory pro realizaci projektu
- Ostatní provozní výdaje

Z uvedeného výčtu je zřejmé, že nelze jednoznačně odlišit specifické náklady ESF, neboť nepřímé náklady obsahují i náklady na řízení projektu a další provozní náklady realizátora.

⁶ Operační program Zaměstnanost, Specifická část pravidel pro žadatele a příjemce pro projekty se skutečně vzniklými výdaji a případně také s nepřímými náklady.

Za specifické náklady ESF je možné považovat zejména osobní náklady spojené s řízením poskytnuté dotace, zejména pak dohled nad dodržováním pravidel podmínek dotace (v rámci projektového řízení) a povinné výkaznictví (zprávy o realizaci, žádosti o platbu apod.). Nepatrné náklady mohou vznikat i v souvislosti se zajištěním tzv. povinné publicity, tj. zajištění informovanosti o financování z prostředků ESF. Specifickým nákladem ESF jsou i náklady na povinnou (sebe)evaluaci, které však byly zahrnuty do přímých výdajů projektu a jsou samostatně řešeny v další kapitole.

Zároveň je zřejmé, že významná část těchto tzv. nepřímých nákladů by realizátorovi projektu vznikla i v případě, že by projekt nebyl financován z ESF (projektové řízení, náklady na prostor, cestovné, vybavení a materiál a další provozní náklady).

Je tak velmi problematické stanovit čistě specifické náklady ESF, neboť tento údaj není samostatně sledován. Proto jsme přistoupili ke kvalifikovanému odhadu ve výši 5 % z celkových nákladů projektu. V případě projektu Cochemský model se tak jedná o 128 142,25 Kč.

2.3.2 Specifické náklady inovačního projektu

V této části jsou identifikovány a vyčleněny **specifické náklady inovačního projektu**. Jedná se o takové náklady, které jsou spojené s pilotní realizací projektu, a lze předpokládat, že v případném škálování projektu obdobné náklady vznikat nebudou. Typicky se tak jedná o náklady designu aktivit, zpracování metodických postupů, náklady spojené s kontrolní skupinou pilotního ověřování a evaluace. V případě projektu Cochemský model v ČR rozpočet obsahuje pouze dvě kategorie takovýchto výdajů a to náklady na metodika projektu (17 tis. Kč, tj. 0,67 % celkových nákladů) a evaluaci projektu (309 tis. Kč, tj. 8,46 %). Ani u jedné kategorie však nelze předpokládat, že by se jednalo o náklady výlučně spojené s pilotováním projektu. Lze očekávat, že nějakou formu metodické podpory by bylo potřeba zajistit i v případném škálování intervence. Obdobná je situace i v případě evaluace, byť v kontextu konkrétního projektu se jedná o evaluaci jako povinnou aktivitu v souvislosti s financováním z Evropského sociálního fondu. Pokud bude evaluace považována za standardní součást projektového řízení, pak bude relevantním nákladem i pro případné škálování intervence.

Pro stanovení specifických nákladů inovačního projektu je uvažováno, že případné škálování projektu by obsahovalo náklady na práci metodika ve stejné výši jako v případě inovačního projektu, tj. 0,67 %, a náklady na evaluaci ve výši 2,50 % z celkových nákladů projektu.⁷ Pokud tyto hodnoty odečteme od podílu příslušných nákladů na celkových výdajích projektu,

⁷ Oproti převládajícímu přesvědčení, že náklady kvalitní evaluace tvoří 5-10 % nákladů projektu, se číslo 2,5 % zdá nízké. Průměrné náklady evaluace amerických nadací však jsou 3,7 % (Twersky & Arberton, 2014), náklady evaluace s velikostí projektu typicky rostou méně než proporcionálně a velká část evaluační práce již byla vykonána, proto je lze takové náklady evaluace považovat za střízlivé.

dostaneme se k závěru, že přibližně 9,57 %, resp. 11,00 % při započítání poměrné části nepřímých nákladů, z celkových nákladů, tj. 281 978,71 Kč, stávajícího projektu lze považovat za specifické a výlučně spojené s pilotním ověřováním.

Tabulka č. 9: Specifické náklady inovačního projektu

Kód	Název	Částka celkem	Podíl na přímých nákladech	Podíl na celkových nákladech	Koeficient specifických nákladů
1.1.1.3.1	Metodik	17 249,00	0,84 %	0,67 %	0,00 %
1.1.1.3.2	Asistent pro evaluaci	15 760,00	0,77 %	12,07 %	9,57 %
1.1.4.2	Garant evaluace	131 565,00	6,42 %		
1.1.4.3	Evaluátor	161 945,00	7,90 %		
	Součet	326 519,00	15,93 %	12,74 %	9,57 %
1.2	Nepřímé náklady (bez specifických nákladů ESF)	384 426,75	18,75 %	15,00 %	1,44 %
	Celkem				11,00 %

2.3.3 Náklady pro výpočet CBA

Podle výsledků analýzy je možné do CBA zahrnout náklady v celkové výši 2 152 724,04 Kč, tj. 84,00 % celkových nákladů projektu.

Jak již bylo zmíněno, evaluační zpráva se bohužel nezabývá analýzou nákladovosti jednotlivých částí intervence a z rozpočtu projektu tyto údaje vyčíst nelze. A to ani v případě odborného týmu, který realizoval jednotlivé prvky Cochemského přístup, např. edukaci, mediaci či terapii, neboť jednotlivé pozice jsou označeny pouze jako "odborník pro práci s rodinou č. 1 - 5".

2.3.4 Členění nákladů podle ideální CBA

Pokud provedeme členění podle struktury ideální CBA, uvedené v kap. 2.1.2, nejvýznamnější nákladovou položku intervence v objemu více jak dvou třetin celkových nákladů tvoří pracovní náklady.

Tabulka č. 10: Náklady projektu - struktura podle ideální CBA

ID	Druh nákladů	Finální čerpání	Podíl
1	Pracovní náklady intervence	1 621 736,13 Kč	75,33%
2	Náklady na prostor	134 925,00 Kč	6,27%
3	Náklady na potřebné pomůcky a techniku	48 416,00 Kč	2,25%
4	Ostatní	347 646,92 Kč	16,15%
	Celkem	2 152 724,04 Kč	100,00%

2.4 Shrnutí dosavadních závěrů a zodpovězení výzkumných otázek

2.4.1 Realizovatelnost CBA a dostupnost dat

Jak již bylo zmíněno, zásadní dopady jsou ty na dítě. Data sbíraná během intervence a po intervenci ale dopady na dítě nijak nereflektovala, a proto je jejich kvantifikace neproveditelná. Byť jsou dlouhodobé dopady obtížně měřitelné, ideální evaluace by měla obsahovala experimentální design, který by umožnil získat data o intenzitě traumatu dítěte a jeho vztahu s rodiči. Taková data by umožnila je na základě poznatků z literatury navázat na dlouhodobé dopady, které už jsou i monetizovatelné. To by umožnilo orientační CBA spočítat.

Taková data ale získána nebyla a jejich dosběr možný není. Proto na dílčí výzkumnou otázku 1.1. (Je možné u vybraného inovačního projektu (vzhledem k povaze projektu a jeho nastavení) realizovat Analýzu nákladů a přínosů v plném rozsahu (a naplnit všechny aspekty této analýzy)?) je nutno odpovědět, že nikoliv. U projektu Cochemského přístupu není možné cílovou skupinu sledovat deset a více let. Pokud by ale orientační CBA byla cílem projektu od samého začátku (a tedy byla získávána adekvátní data), kaskádovitou strukturou dopadů (kdy se ty krátkodobé měří přímo a na základě nich se odhadují ty dlouhodobé pomocí literatury) by bylo možné CBA spočítat.

Tím odpovídáme i na dílčí výzkumnou otázku 1.2. (Jsou dostupná data pro realizaci Analýzy nákladů a přínosů u vybraného projektu dostačující? Pokud ne, jaký typ dat by bylo vhodné získat?). Dostupná data pro spočtení CBA v plném rozsahu nejsou. Šetření v podobě psychologický dotazníků zaměřených na identifikaci intenzity traumatu dítěte a jeho vztahu s rodiči (pomocí standardizovaného psychologického dotazníku, který měří kvalitu vztahu s rodiči, externalizované a internalizované problémy) by ale proveditelnosti CBA zásadně pomohlo, i když by taková analýza měla svá zásadní omezení. Provazby krátkodobých a dlouhodobých dopadů na děti byly odhadnuty jen v jedné studii pocházející z USA (Wolchik et al., 2016). Identifikované vazby tak nejsou zatím ověřené dalšími studiemi a reflektují americký kontext, který může být odlišný od toho českého. Přesto by nám takový odhad dal alespoň rámcový odhad nákladů a přínosů, který by postihoval ty hlavní dopady dané intervence.

2.4.2 Zhodnocení rizik

Cochemský přístup byl ve zkoumané intervenci zásadně spojen s osobou jednoho konkrétního soudce. To snižuje externí validitu evaluace, protože přenositelnost dané intervence je pak logicky limitována. Je možné, že jiní soudci by se ke Cochemskému přístupu postavili odlišně, což by se projevilo i na měřených dopadech intervence. Dílčí výzkumnou otázku 1.3. (Jaká jsou identifikovaná rizika Analýzy nákladů a přínosů u vybraného inovačního projektu a jakým

způsobem lze tato rizika minimalizovat?) lze tedy zodpovědět tak, že zásadním rizikem je možná variabilita intervence napříč soudci a soudy.

Možným řešením by bylo zapojení do experimentu více soudů a soudců, a tím tuto variabilitu postihnout. Pořád by se intervence pravděpodobně pohybovala na dobrovolné bázi, a nadšení pro intervenci by tak výsledky vychylovalo. Přesto by ale více pozorování poskytlo větší jistotu v odhadech dopadů na rodiče a děti při škálování intervence.

Dílčí výzkumná otázka 1.4. (Jaké jsou identifikované limity Analýzy nákladů a přínosů u vybraného inovačního projektu?) se v Cochemském projektu do značné míry kryje s otázkami 1.1 a 1.2. Největšími omezeními CBA jsou nedostatečná data. Jak ta, která nebyla nasbírána během intervence, tak ale i longitudinální panel, který by sledoval na české populaci různé fenomény a umožňoval by je statisticky propojovat. V analýze bychom pak byli schopni určit, do jaké míry se internalizované problémy promítnou do duševního zdraví v dospělosti a jak externalizované problémy v dětství určují kriminalitu v dospělosti bez nutnosti spoléhat se na vypovídající hodnotu dat nasbíraných v zahraničí. Problém škálovatelnosti pak vychází z úzce zaměřeného experimentu, který provádělo jen několik soudců. Není tak zřejmé, zda tento vzorek reflektuje širší soudcovskou populaci, a zda jsou naměřené efekty relevantní i pro naškálovanou intervenci.

3 Výpočet CBA

Směrodatná analýza nákladů a přínosů intervence z důvodu není proveditelná. Důvodem je nedostupnost dat, která by nám umožnila odhadnout zásadní dopady intervence, tedy ty na děti. Proveditelná je pouze monetizace dílčích dopadů, které ale nemohou být kvůli své neúplnosti přímo porovnávány s náklady projektu. Cílem této fáze tedy není kompletní analýza přínosů a nákladů, ale pouze ukázkový nápočet některých jejích komponent.

3.1 Výpočet přínosů a nákladů intervence

Dostupná data nám umožňují validaci odhadů z evaluační zprávy (Květoň & Fanta, 2020A) a jejich případné rozšíření o dopady kvantifikované na základě expertních odhadů. Nemonetizovatelné dopady ale v analýze převažují, a proto na dílčí výzkumnou otázku 2.1. (Převažují výnosy (monetizovatelné výstupy a nepeněžní výsledky) projektu/inovace nad ekonomickými náklady spjatými s realizací projektu/inovace?) nebudeme schopni odpovědět. Analýza ale přinese poznatky užitečné pro uvažování o tom, jaké podmínky je pro nutné pro úspěšnou CBA splnit a jak s ohledem na to adaptovat proces přípravy výzev a designu a evaluace projektů.

3.2 Analýza nákladové struktury projektu

V tomto kroku proběhne kritická reflexe nákladové struktury projektu. Ta bude vycházet z:

- Komparace nákladové struktury s teorií změny projektu (excesivní náklady)
- Kvalitativního průzkumu mezi zapojenými aktéry (realizátoři a další stakeholderi projektu), vč. využití projektových zpráv, a s využitím znalostí tematického experta v realizačním týmu, s cílem identifikovat neočekávané a potenciálně i excesivní náklady
- Komparace nákladové struktury projektu s informacemi o aktivitách a teoriích změny podobných projektů identifikovaných v rešerši literatury

Výsledkem této části bude identifikace excesivních a neočekávaných nákladů, tj. odpověď na dílčí výzkumnou otázku 2.2. (Došlo u sledovaného projektu/inovace k identifikaci neočekávaných či excesivních nákladů?)

3.3 Škálování intervence

Vzhledem k tomu, že u dané intervence CBA v rozumném rozsahu nelze provést, nedává smysl analyzovat škálovatelnost takové analýzy. Je možné se pouze vyjádřit k možnosti škálování při provedení řádné CBA, což je ale součástí až Praktického manuálu pro zajištění předpokladů realizace a škálování sociálně-inovačních projektů.

4 Praktický manuál pro zajištění předpokladů realizace CBA a škálování sociálně-inovačních projektů

Poslední fáze je rozdělena do 2 kroků, které pokrývají dodatečný výzkumný cíl 3. Na jejím konci budou realizovány 2 výstupy (VII. Závěrečná zpráva – návrh a VIII. Závěrečná zpráva – finální verze) a dále dodatečný výstup IX. Praktický manuál pro zajištění předpokladů realizace CBA a škálování sociálně-inovačních projektů. Tato fáze bude probíhat částečně paralelně s druhou fází projektu – tj. pravděpodobně od dubna do června roku 2022.

4.1 Analýza dalšího souboru sociálně-inovačních projektů

První krok této fáze bude obsahovat seznámení se se vzorkem předchozích sociálně-inovačních projektů, které budou vybrány po diskuzi se zadavatelem. Cílem bude získat přehled o typech realizovaných sociálně-inovačních projektů pro zpřesnění obsahu připravované metodiky.

Dále budou prozkoumány základní východiska pro výzvy v budoucím programovém období se zaměřením na sociálně-inovační projekty. Základní východiska výzev budou následně diskutována na společné schůzce se zadavatelem s cílem pochopit kontext budoucích sociálně-inovačních projektů, ke kterým se bude vztahovat připravovaná metodika.

4.2 Vypracování Praktického manuálu pro zajištění předpokladů realizace CBA a škálování sociálně-inovačních projektů

V posledním kroku bude připraven samotný Praktický manuál, který by měl odpovídat na 5 hlavních otázek:

- Které typy projektů jsou vhodné pro realizaci 'CBA v plném rozsahu'?
- Jaké minimální parametry je potřeba stanovit při specifikaci/schvalování takových projektů?
- Jak postupovat při přípravě/kontrolě CBA u takových projektů?
- Jak odhadovat změnu dopadů při škálování takových projektů?
- Jaké jsou vhodné struktury a procesy pro úspěšné škálování?

Očekáváme, že v průběhu realizace projektu tuto sadu otázek případně rozšíříme a dále přesněji vyspecifikujeme podle potřeb Zadavatele.

Tento Praktický manuál jde nad rámec současných veřejně dostupných metodických materiálů týkajících se evaluací projektů sociálních inovací (především "Evaluační plán inovačního projektu: pokyny a metodiky k vytvoření evaluačního plánu inovačního projektu" z roku 2015), který se problematice této zakázky (a tím i manuálu navrhovanému v tomto kroku) věnuje jen

okrajově. Ve světle potřeb Zadavatele v oblasti evaluace projektů sociálních inovací, které jsou patrné ze zadávací dokumentace této zakázky, může tento manuál sloužit i jako podklad k aktualizaci a rozšíření existujících metodických dokumentů, popř. jeden ze vstupů pro tvorbu obdobného dokumentu pro období 2021–2027. Výsledkem může být např. zohlednění potřeby provedení CBA v metodických doporučeních pro tvorbu evaluačního plánu; podobně mohou metodická doporučení pro příjemce pomoci pokrýt potřebu MPSV lépe rozumět očekávaným specifikům škálování daného inovačního projektu.

Výsledný Praktický manuál bude obsahovat návod, který bude sloužit internímu týmu Zadavatele před, během i po skončení projektu. Dále očekáváme, že poznatky v manuálu mohou být využity ke tvorbě zadávací dokumentace, podmínek, specifikací smluv a podobných dokumentů směrem k příjemcům.

Specificky se budeme věnovat problematice škálování. Praktický manuál poskytne rámec pro uvažování o faktorech, které mají vliv na efektivitu škálování (tj. změnu nákladů a přínosů mezi fázemi inovativního projektu a širší/plošné implementace). Zaměříme se na možnost využití výstupů CBA zejména pro návrh vhodného modelu pro škálování (Choosing a route to scale) a jeho akcelaraci (Gearing up to deliver a scaling strategy).

Po skončení poslední fáze budou tedy připraveny výstupy VII. Závěrečná zpráva – návrh a také VIII. Závěrečná zpráva – finální verze. Tyto výstupy očekáváme do konce června 2022. Závěrečná zpráva bude zejména obsahovat obsahové a procesní poznatky z realizace analýzy a detailně popsané důvody a překážky, které vedly k případnému omezenému rozsahu zpracování výzkumných cílů.

Zároveň tato zpráva bude obsahovat zobecnění a poučení pro další projekty, která adresují výzkumný cíl 3. Tato část bude dále rozvedena v samostatném výstupu IX: 'Praktický manuál pro zajištění předpokladů realizace CBA a škálování sociálně-inovačních projektů'. Praktický manuál (výstup IX) bude společným výstupem, jak pro dílčí část zakázky věnující se projektu Společně na svobodu (číslo smlouvy: SML/2021/00476), tak pro dílčí část zakázky zaměřující se na intervenci Cochemský model v ČR (číslo smlouvy: SML/2021/00475). Jeho formát bude dohodnut se Zadavatelem v průběhu projektu tak, aby co nejvíce vyhovoval potřebám Zadavatele s ohledem na budoucí využití těchto poznatků při plánování, specifikaci a rozhodování o budoucích projektech, přípravě jejich CBA a také odhadování dopadu při jejich škálování.

Použitá literatura

- Albertini, M., & Dronkers, J. (2009). Effects of Divorce on Children's Educational Attainment in a Mediterranean and Catholic Society. *European Societies*, 11(1), 137–159.
<https://doi.org/10.1080/14616690802248042>
- Al-Ubaydli, O., Lee, M. S., List, J. A., Mackevicius, C. L., & Suskind, D. (2021). How can experiments play a greater role in public policy? Twelve proposals from an economic model of scaling. *Behavioural Public Policy*, 5(1), 2–49.
<https://doi.org/10.1017/bpp.2020.17>
- Al-Ubaydli, O., Lee, M. S., List, J. A., & Suskind, D. (2021). The Science of Using Science: A New Framework for Understanding the Threats to Scaling Evidence-Based Policies. In *The Scale-Up Effect in Early Childhood and Public Policy*. Routledge.
- Al-Ubaydli, O., List, J. A., LoRe, D., & Suskind, D. (2017). Scaling for Economists: Lessons from the Non-Adherence Problem in the Medical Literature. *Journal of Economic Perspectives*, 31(4), 125–144. <https://doi.org/10.1257/jep.31.4.125>
- Amato, P. R. (2010). Research on Divorce: Continuing Trends and New Developments. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 650–666.
<https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00723.x>
- Ballard, R. H., Holtzworth-Munroe, A., Applegate, A. G., D'Onofrio, B. M., & Bates, J. E. (2013). A randomized controlled trial of child-informed mediation. *Psychology, Public Policy, and Law*, 19(3), 271–281. <https://doi.org/10.1037/a0033274>
- Baude, A., Pearson, J., & Drapeau, S. (2016). Child Adjustment in Joint Physical Custody Versus Sole Custody: A Meta-Analytic Review. *Journal of Divorce & Remarriage*, 57(5), 338–360. <https://doi.org/10.1080/10502556.2016.1185203>

- Bauserman, R. (2002). Child adjustment in joint-custody versus sole-custody arrangements: A meta-analytic review. *Journal of Family Psychology*, 16(1), 91–102.
<https://doi.org/10.1037/0893-3200.16.1.91>
- Caraway, N., Backen Jones, L., Seeley, J., Pennefather, J., Yeaten, P., & Marquez, J. (2011). Parenting Through Divorce: Low-Cost, Innovative Training. *Final Report*.
<https://study-reports.s3.amazonaws.com/Parenting%20Through%20Divorce-%20Phase%20II%20Report.pdf>
- Gabriel, M. (2014). *Making It Big: Strategies for scaling social innovations*. Nesta.
<https://www.nesta.org.uk/report/making-it-big-strategies-for-scaling-social-innovations>
- Gillard, L., & Seymour, F. (2005). 'CHILDREN IN THE MIDDLE' A PARENT EDUCATION PROGRAMME FOR SEPARATED PARENTS. *Auckland Family Courts Association*, 64.
- Herman, P. M., Mahrer, N. E., Wolchik, S. A., Porter, M. M., Jones, S., & Sandler, I. N. (2015). Cost-Benefit Analysis of a Preventive Intervention for Divorced Families: Reduction in Mental Health and Justice System Service Use Costs 15 Years Later. *Prevention science : the official journal of the Society for Prevention Research*, 16(4), 586–596.
<https://doi.org/10.1007/s11121-014-0527-6>
- HM Treasury. (2014). *Supporting Public Service Transformation: Cost Benefit Analysis Guidance for Local Partnerships*.
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/300214/cost_benefit_analysis_guidance_for_local_partnerships.pdf
- Jonsson, J. O., & Gähler, M. (1997). Family dissolution, family reconstitution, and children's educational careers: Recent evidence for Sweden. *Demography*, 34(2), 277–293.
<https://doi.org/10.2307/2061705>
- Karoly, L. A., Kilburn, M. R., & Cannon, J. S. (2005). The Economics of Early Childhood

Interventions. In *Early Childhood Interventions* (1st ed., pp. 87–122). RAND Corporation.

Květoň, V., & Fanta, P. (2020A). Závěrečná evaluační zpráva: Cochemský model v ČR.

http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Martin-Benes_ZEZ-COCHEM.pdf

Květoň, V., & Fanta, P. (2020B). Aktualizace evaluačního plánu: Cochemský model v ČR. Na portál esfcr.cz vloženo dne 3. 3. 2020 (datum zpracování není z dokumentu zřejmé),

Květoň, V., & Fanta, P. (2019). Průběžná evaluační zpráva: Cochemský model v ČR.

McIntosh, J. E., Wells, Y. D., Smyth, B. M., & Long, C. M. (2008). Child-Focused and

Child-Inclusive Divorce Mediation: Comparative Outcomes from a Prospective Study of Postseparation Adjustment. *Family Court Review*, 46(1), 105–124.

<https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2007.00186.x>

McKenzie, D. (2021). *Threats and opportunities in taking promising results to scale: Why isn't going from 64 kids in Jamaica to 67,000 kids in Peru like Amazon.com?*

<https://blogs.worldbank.org/impactevaluations/threats-and-opportunities-taking-promising-results-scale-why-isnt-going-64-kids>

MindBridge Consulting a.s. (2020). *Kvalitativní šetření inovačních projektů PO 3 OPZ, 2. vlna, Zpráva z etapy I*. Praha.

MOSTY - sociálně psychologické centrum, z.s. (2017A). *Žádost o podporu. Cochemský model v ČR*. Verze ke dni 30. 11. 2017

MOSTY - sociálně psychologické centrum, z.s. (2017B). *Inovační záměr (A- vývoj a pilotní testování): Cochemský model v ČR*. Příloha k projektové žádosti.

Rogalewiczová, R. (2017). *Principy smírného řešení rodičovských konfliktů a jejich aplikace v právní praxi* [Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta].

<https://theses.cz/id/sc1r3s/?lang=cs;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3DPalova>,

%20Hana%26start%3D1

Sandler, I., Gunn, H., Mazza, G., Tein, J.-Y., Wolchik, S., Berkel, C., Jones, S., & Porter, M. (2018).

Effects of a Program to Promote High Quality Parenting by Divorced and Separated Fathers. *Prevention science : the official journal of the Society for Prevention Research*, 19(4), 538–548. <https://doi.org/10.1007/s11121-017-0841-x>

Stallman, H. M., & Sanders, M. R. (2014). A Randomized Controlled Trial of Family Transitions

Triple P: A Group-Administered Parenting Program to Minimize the Adverse Effects of Parental Divorce on Children. *Journal of Divorce & Remarriage*, 55(1), 33–48.

<https://doi.org/10.1080/10502556.2013.862091>

Steinbach, A. (2019). Children's and Parents' Well-Being in Joint Physical Custody: A Literature

Review. *Family Process*, 58(2), 353–369. <https://doi.org/10.1111/famp.12372>

Twersky, F. & Arbretton, A. (2014). *Benchmarks for Spending on Evaluation*. The William And Flora Hewlett Foundation.

https://hewlett.org/wp-content/uploads/2016/08/Benchmarks%20for%20Spending%20on%20Evaluation_2014.pdf

Vining, A., & Weimer, D. L. (2010). An Assessment of Important Issues Concerning the

Application of Benefit-Cost Analysis to Social Policy. *Journal of Benefit-Cost Analysis*, 1(1), 1–40. <https://doi.org/10.2202/2152-2812.1013>

Washington State Institute for Public Policy. (2019). *New Beginnings for children of divorce*.

Washington State Institute for Public Policy.

<http://wsippweb-prod.us-west-2.elasticbeanstalk.com/BenefitCost/Program/543>

Wolchik, S. A., Sandler, I. N., Millsap, R. E., Plummer, B. A., Greene, S. M., Anderson, E. R.,

Dawson-McClure, S. R., Hipke, K., & Haine, R. A. (2002). Six-year follow-up of preventive interventions for children of divorce: A randomized controlled trial. *JAMA*,

288(15), 1874–1881. <https://doi.org/10.1001/jama.288.15.1874>

Wolchik, S. A., Sandler, I. N., Tein, J.-Y., Mahrer, N. E., Millsap, R. E., Winslow, E., Vélez, C., Porter, M. M., Luecken, L. J., & Reed, A. (2013). Fifteen-year follow-up of a randomized trial of a preventive intervention for divorced families: Effects on mental health and substance use outcomes in young adulthood. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 81(4), 660–673. <https://doi.org/10.1037/a0033235>